

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Katsaus toimintaan vuodelta 2014

Sisältö

1.	Tietosuojavaltuutetun katsaus	3
2.	Tietosuojan vuosi 2014	
	2.1 Monipuolista yhteistyötä sidosryhmien kanssa	4
	2.2 Vakiintunutta vaikuttamista kansainvälisissä tietosuojaelimissä	10
3.	Tietosuojavaltuutetun toimiston henkilöresurssit, toiminta-ajatus ja arvot sekä yhteystiedot	15
4.	Tietosuojaa koskevia ratkaisuja ja kannanottoja 2014	19
5.	Översikt av dataombudsmannen	55

Tämä katsaus tietosuojavaltuutetun toimiston toimintaan 2014 on laadittu perinteisen vuosikertomuksen sijasta. Katsaus sekä vuoden 2014 toimintakertomus ovat luettavissa toimiston kotisivuilla osoitteessa [www.tietosuojafi.fi/tehtävät](http://www.tietosuojafi.fi/tehtavat).

1. TIETOSUOJAVALTUUTETUN KATSAUS

Tietosuojavaltuutetun toimiston 27 toimintavuonna jatkuivat edelleen Snowdenin paljastukset. Kansalaisten luottamusta verkkoyhteiskunnan palveluiden ja teknologian luotettavuuteen nakerrettiin valitettavasti muutenkin; poliisin epäiltyjen tietojärjestelmä oli jatkuvasti otsikoissa. Valtakunnansyyttäjänviraston johdolla asiassa tehtiin perusteellista tutkintaa. Samoin eduskunnan aina valpas hallintovaliokunta pyysi asiasta selvitystä.

Jopa kansainvälisen poliittisen tilanteen kiristyminenkin kosketti tietosuojaa. Pakoteasiat ja niiden vastatoimiksi väitetyt massiiviset hakkeroinnit tulivat tutuiksi. Kun kansalaiset vielä törmäsivät valetukiasemiin, urkkiviin televisiovastaanottimiin ja muihin vastaaviin yhteiskunnan perusrakeita ravistaviin tapahtumiin, nousi tietosuoja ja viestinnän luottamuksellisuus uusiin ulottuvuuksiin. EU-tuomioistuimien teki rohkeita ja ennakkoluulottomia ratkaisuja mm. pakkotallennusasiassa ja kiivasta keskustelua herättäneessä hakukonetoimintaa koskeneessa "oikeus tulla unohdetuksi" tuomiossaan.

On selvää, että yhteiskuntamme pitää jollakin tapaa reagoida näihin kyberuhkiin ja haasteisiin. Verkkovalvontatyöryhmä laati muun ohella tietoliikenteeseen kohdistuvasta viranomaisten tiedonsaannista oman esityksensä. Meillä Suomessa hyväksyttiin myös laki, joka sisällöltään vastasi eurooppalaista PNR-hanketta.

Muita ajassa esiintyneitä ilmiöitä olivat esimerkiksi avoimen datan ohjelma, kansallinen palveluväylähanke, hallinnon, kuntarakenteen ja sosiaali- ja terveystietopalveluiden uudistaminen, my data -ajattelun esiin nouseminen ja kyberturvallisuus vain eräitä teemoja mainitakseni.

Samalla tietosuojan tuotteistaminen eteni kasvavalla vauhdilla. Useat konsultti- ja asianajotoimistot ovat ottaneet tietosuojan osaamisensa palveluvalikoimiin. Näyttääkin, että tietosuojavastaavien ja muiden osaajien joukko on nopeasti kasvamassa. Myös lainsäätäjät näyttävät oppineen modernin tietosuojan yhden perusidean; säädettäessä rekisterinpitäjien välisestä tietojen liikkumisesta on huomio kiinnitettävä osapuolten tehtäviin, kuten velvoitteisiin tehdä yhteistyötä ja toimivaltaan esimerkiksi poiketa salassapitosäännöksistä. Tältä pohjalta annettiin myös kuntakokeilulakia koskeva hallituksen esitys.

Edellä sanotusta johtuen oli toimistomme toimintavuosi suorastaan poikkeuksellinen. Me pysähdyimme hetkeksi kuulemaan NETSO-projektissa toimistostamme laadittua analyysia. Siinä korostui resurssiemme niukkuutta koskeva pysyvä olotila. Uudelleen organisoimme toimintaamme mm. käynnistämällä erityisen tietopalvelutoiminnon toimistossamme. Samoin pyrimme entistä suunnitelmallisemmalla tavalla tehostamaan henkilökäyttöämme ja huolehtimaan osaamisestamme. Siihen lisäksi kohdistui lisääntyvä tarve, sillä EU:n tietosuoja-asetus vaatii meiltäkin tilanteen kehittymisen seuraamista. Suoriutumistamme kuvaavat tunnusluvut on esitelty tässä toimintakertomuksessamme. Voin taas olla ylpeä henkilöstöstämme ja esittää päättäneestä vuodesta kaikille lämpimät kiitokseni.

Helsinki, 24. päivänä kesäkuuta 2015

Reijo Aarnio

2. TIETOSUOJAN VUOSI 2014

2.1 Monipuolista yhteistyötä sidosryhmien kanssa

Tietosuoja-valtuutetun toimiston toiminnan tulostavoitteet on vahvistettu oikeusministeriön tulostavoiteohjauksessa laaditussa tulossopimuksessa. Osa tavoitteista on määritelty sidosryhmittäin tärkeimpien yhteistyökumppanien ja hallinnonalakohtaisen yhteistyön mukaisesti. Keskeisimmät palvelukohtaiset tavoitteet koskivat oikeusturvapalveluita, kansainvälisiä asioita ja tarkastustoimintaa.

Tietosuoja-valtuutetun toimiston henkilötietolain soveltamiseen liittyvä ohjaus- ja valvontatehtävä on valtakunnallinen ja kattaa sekä julkisen sektorin että yksityisen sektorin rekisterinpitäjät ja rekisteröidyt. Valtuutetun ohjaus- ja valvontatoimivalta ulottuu henkilötietolain lisäksi erityislainsäädännön perusteella tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn.

Tulostavoitteiden mukaan tehtävien pääpaino oli ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Vaikuttavuutta pyrittiin lisäämään yleisohjauksen oikealla kohdentamisella ja integroitumalla toiminnallisesti erilaisiin ryhmiin, toimikuntiin jne. Tietosuoja-valtuutetun toimiston edustaja osallistui yhteensä noin 60 neuvottelukuntaan, työryhmään tai muuhun yhteistyöryhmään. Tietosuoja-valtuutettu on kuulunut jäsenenä tai asiantuntijajäsenenä valtion tietoturvallisuusasiain johtoryhmään ja liikenne- ja viestintäministeriön 9.12.2011 asettamaan tietoyhteiskuntakaaren seurantar ryhmään, jonka toimikausi päättyi 31.10.2014.

Toimiston edustajia on osallistunut useisiin valtion tietoturvallisuuden johtoryhmän alaisiin työryhmiin.

Kansainvälistä tietosuoapäivää vietettiin Suomessa 28.1.2014

Euroopan neuvoston tietosuoapäivää vietetään vuosittain sillä viikolla, jolle sijoittuu päivä 28.1., sillä 28.1.1981 allekirjoitettiin Euroopan neuvoston sopimus 108 "Yleissopimus yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä". Päivän tarkoituksena on lisätä tietämystä tietosuojasta sekä henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista.

Tietosuoja-valtuutetun toimisto järjesti Euroopan neuvoston tietosuoapäivän kunniaksi otsikolla "REKISTERIT RAHAKSI - Yrittäjien henkilötietojen myyminen kaupallisiin tarkoituksiin" lehdistötilaisuuden, jonka aiheena oli pienyrittäjän tietosuoja. Tilaisuudessa julkistettiin tietosuoja-valtuutetun toimiston tekemän Rekisterit rahaksi -selvityksen tulokset. Lisäksi tilaisuudessa oli mahdollista keskustella alan asiantuntijoiden kanssa muista tietosuojaan liittyneistä ajankohtaisista aiheista kuten poliisin rekisterinpidosta ja tulevasta tietosuoja-asetuksesta.

Tietosuoja-valtuutetun toimisto oli osana tarkastustoimintaansa toteuttanut selvityksen palveluista, joihin kuului yritysten päättäjätietojen kerääminen henkilörekisteriin ja näiden tietojen käsittely sähköistä suoramarkkinointia varten esimerkiksi myymällä tietoja eteenpäin. Selvityksen taustalla olivat lukuisat tietosuoja-valtuutetulle tehdyt valitukset, joissa pienyrittäjät ovat kertoneet henkilötietoihinsa liittyvistä väärinkäytöksistä. Tietosuoja-valtuutetun näkemys oli, että tietoja keräävien ja myyvien yritysten eriävät

käytännöt edellyttävät alalta yhteistyötä ja vastuuntuntoa.

Kansalaisten kysymyksiin tietosuoja-valtuutettu vastasi otakantaa.fi:ssä kaikille avoimessa tietosuoja-aiheisessa chatissä. Lisäksi YouTubessa oli tietosuoja-valtuutetun tietoisku.

Mediataitoviikko jatkoi perinteisen Tietoturvapäivän jalanjäljillä 10.-16.2.2014

Toimisto osallistui myös Mediataitoviikkoon ja toimiston edustaja oli mukana työryhmässä ”Kommentti jättää jäljen”. Kyseessä oli bloggaajien edellisenä syksynä käynnistämä kampanja, jota Mediataitoviikko tuki lahjoittamalla bloggaajille kampanjasivuston. Kampanja sai hyvin näkyvyyttä bloggaajien keskuudessa.

Mediataitoviikko näkyikin erityisesti sosiaalisessa mediassa, mikä sopi hyvin viikon viime vuoden pääteemaan **Yhdessä parempi internet**. Koska Internet nivoutuu osaksi arkea, kulttuuria ja yhteiskuntaa, Mediataitoviikko keskustelutti siitä, millaisen internetin haluamme ja millä keinoin jokainen voi osallistua sen parantamiseen. Viikkoa vietettiin noin 1400 koulussa, kirjastossa ja nuorisotoimessa: oli peliturnauksia, oppitunteja, videokilpailuita, valokuvanäyttelyitä, vanhempainiltoja jne.

Toista kertaa järjestetty Mediataitoviikko on valtakunnallinen mediakasvatuksen teemaviikko, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten mediataitoja sekä kehittää kasvattajien valmiuksia mediakasvatukseen. Mediataitoviikko kytkeytyi osaksi kansainvälistä Safer Internet Dayta, jota toimintavuonna vietettiin 10. helmikuuta. Aiemmin Mediataitoviikko tunnettiin nimellä Tietoturvaviikko, mutta vuonna 2013 näkökulmaa laajennettiin kattamaan useampia lasten ja nuorten mediakulttuurin teemoja.

Mediataitoviikko järjestettiin yhteistyössä yli 40 organisaation kanssa ja sitä koordinoi Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI.

Potilaan oikeuksista puhuttiin HUS:ssa

HUS:ssa vietettiin 10.4.2014 Potilaan oikeuksien päivää yleisötilaisuutena Meilahden sairaala-alueella Biomedicumissa, Helsingissä. Tapahtumassa tarkoituksena oli jakaa tietoa potilaan oikeuksista ja ajankohtaisista lainmuutoksista. Tavoitteena oli antaa kansalaisille mahdollisuus keskustella ja toimia yhdessä potilaan oikeuksien parantamiseksi sekä tuoda uudella tavalla kansalainen lähelle HUS:n toimintaa.

Luennoilla puhuttiin mm. rajat ylittävistä hoidosta ja suomalaisen potilaan valinnanvapaudesta ulkomailla. Niinpä potilas saa kiireellistä hoitoa EU-maissa käyttämällä eurooppalaista sairaanhoitokorttia ja hänellä on mahdollisuus saada eurooppalainen lääkemääräys lääkkeiden ostamiseksi EU-alueella. Samoin kerrottiin kansallisesta vapaasta liikkuvuudesta, jota koskeva laki terveydenhuollossa tuli voimaan 1.1.2014. Sen mukaan potilas voi mm. valita terveysasemansa kerran vuodessa, mutta vain yhden terveysaseman kaikkine palveluineen, ei sen lisäksi osia joltakin toiselta terveysasemalta.

Uusi esitysmuoto olivat tietoiskut, joita pidettiin mm. aiheista potilasvahinkomenettelyn korvaukset, rajat ylittävä terveydenhuolto ja potilasasiamiestoiminta. Tietosuoja-valtuutetun toimiston edustaja piti tietoiskun potilastietojen käytön valvonnasta ja toimiston asiantuntijat vastasivat tapahtumatorilla yleisön kysymyksiin.

Tietosuojavaltuutettu ja kuluttaja-asiamies aktiivisina Affiliate-markkinoinnin asioissa

Tietosuojavaltuutetun ja kuluttaja-asiamiehen yhteistyöllä ja siihen liittyvillä vuosittaisilla tapaamisilla on pitkä perinne ja yhteistyötä jatkettiin myös vuonna 2014. Toimintavuonna se keskittyi erityisesti Affiliate- eli kumppanuusmarkkinoinnin kuluttajille aiheuttamiin ongelmiin. Ongelmien vähentämiseksi ja toimialan itsesääntelyn edistämiseksi viranomaiset järjestivät alan yrityksille yhteisen ohjaustilaisuuteen lokakuussa 2014.

Muita keskeisiä yhteistyön teemoja toimintavuonna olivat mobiilisovellukset sekä mainosrahoitteiset palvelut.

OTTO -ryhmä aktiivisena opiskeluhollossa

Tietosuojavaltuutetun toimistossa kokoontuu säännöllisesti opetustoimen tietosuojan ohjausryhmä (OTTO), jonka työskentelyyn osallistuu viranomaisten ja järjestöjen ohella käytännön toimijoita erilaisista oppilaitoksista. Ryhmän yhtenä keskeisenä tehtävänä on keskustella ja esittää näkemyksiään sellaisista ajankohtaisista asioista, joihin liittyy oppilaiden, opiskelijoiden ja joskus myös opettajien henkilötietojen käsittelyä. Ryhmä on toiminta-aikanaan käsitellyt keskuudessaan opetustoimeen suunnattuja erilaisia ohjausaineistoja.

Osittain Otto-ryhmän vaikutuksesta Opetushallitus julkaisi kymmenen vuotta sitten oppaan Julkisuus ja tietosuoja opetustoimessa, joka on tarkoitettu perusoppaaksi ja oppimateriaaliksi tietosuojasta ja julkisuuslainsäädännöstä ja niiden soveltamisesta opetustoimessa. Opetustoimen lainsäädäntöön on tämän jälkeen tullut muutoksia ja viranomaiset ovat antaneet uusia ratkaisuja aiheesta. Otto-ryhmän jäsenet vaikuttivat alun perin kommentein ja osatekstein oppaan sisältöön ja olivat jälleen aktiivisessa roolissa, kun opasta päivitettiin vuonna 2014.

Jo vuosia myös Otto-ryhmässä on keskusteltu oppilaiden ja opiskelijoiden henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä kysymyksistä oppilashuollossa, johon liittyy opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaista yhteistyötä. Opiskeluhoitoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoito sekä opiskeluhoitoon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Aikaisemmin annetuilla perusopetuslain muutoksilla selkeytettiin oppilashuoltotyön kirjaamista kouluissa silloin, kun oppilashuoltoryhmässä käsiteltiin yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa. Toimintavuonna tuli voimaan kauan odotettu laki oppilas- ja opiskelijahuollosta, jonka yhtenä tarkoituksena on selvittää oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvää henkilötietojen käsittelyä. Laki koskee esiopetusta, perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta.

Aikaisemmin yksi kysymyksiä herättäneistä aiheista oli, voidaanko opiskeluhoitoon palveluiden antajille avata tekninen käyttöyhteys koulun oppilasrekisteriin. Tietosuojavaltuutettu katsoi antamassaan ohjauksessa, että koulun ja oppilaitoksen henkilörekistereistä oli mahdollista luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla vain huoltajan asianmukaisella suostumuksella siitäkin huolimatta, että tietojen luovuttamiseen sinänsä oli olemassa laillinen peruste, koska tällaisesta tietojen luovutustavasta ei säädetty koulutusta koskevissa laeissa. Kanta perustui perustuslakivaliokunnan lausuntoon, jossa todettiin, että mahdollisuudesta luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tulee säätää lailla (PeVL 51/2002).

Tietosuojavaltuutettu kiinnitti oppilas- ja opiskelijahuoltolain valmistelun yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriölle antamassaan lausunnossa (Dnro 3051/03/2012) huomiota siihen, että lainvalmistelussa arvioitaisiin teknisen käyttöyhteyden avaamistarvetta ja säädettäisiin siitä tarvittaessa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoi oppilas- ja opiskelijahuoltolakiesitystä käsitellessään, että säännös mahdollisuudesta luovuttaa ja saada tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla olisi tarpeen sisällyttää lakiin tietojen saannin joustavoittamiseksi (StVL 16/2003). Jotta oppilas- ja opiskeluhuollolle asetettavat tavoitteet voisivat täyttyä, myös sivistysvaliokunta ehdotti lisättäväksi lakiin säännöksen, joka mahdollistaisi tietojen siirron rekistereistä teknisen käyttöyhteyden avulla. Jotta oppilas- ja opiskeluhuollolle asetettavat tavoitteet voisivat myös käytännössä toimia, sivistysvaliokunta ehdotti lisättäväksi myös perusopetuslakiin ja vastaavasti lukiolakiin sekä ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin säännöksen, joka mahdollistaisi tietojen siirron rekistereistä teknisen käyttöyhteyden avulla (SiVM 14/2013).

Nyt oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa tarkoitettuihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan uuden lain mukaan luovuttaa tietoon oikeutetulle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti. Vastaava säännös on perusopetuslaissa, lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa.

Toimintavuonna toimistosta kysyttiin, miten oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sekä koulutusta koskevien lakien uudet säännökset vaikuttavat tietojärjestelmien rakenteeseen. Opetushallituksen opasta tullaan jälleen päivittämään muuttuneiden säännösten vuoksi.

SOHVI:ia puhuttivat lainsäädännön uudistushankkeet

Sosiaalihuollon tietosuojan ohjausryhmä (Sohvi) kokoontui tietosuojavaltuutetun toimiston yhteydessä. Ryhmään kuuluu asiantuntijoita mm. Suomen Kuntaliitosta, sosiaali- ja terveysministeriöstä, Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksesta, Valvirasta, aluehallintovirastosta, muilta viranomaisilta ja kunnista sekä SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry:stä. Tärkeimpänä asiana ryhmässä keskusteltiin ja kommentoitiin sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltavana ollutta, sosiaalihuollon asiakasasiakirjoja koskevaa lakiesitystä ja loppuvuodesta myös sosiaalihuollon kansallista arkistoa koskevia säännösehdotuksia. Niiden osalta on jo annettu hallituksen esitys eduskunnalle (HE 345/2014 vp). Ryhmä oli myös mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa yhdessä terveydenhuollon tietosuojan ohjausryhmän (Tellu), tietosuojavaltuutetun toimiston, Suomen Kuntaliiton ja muiden yhteistyötahojen kanssa kaksipäiväistä sosiaali- ja terveydenhuollon tietosuojaseminaaria. Seminaari pidettiin Tampereella ja siihen osallistui noin 300 henkeä.

TELLU:ssa käsiteltiin terveydenhuollon tietosuoja-asioita

Tietosuojavaltuutetun johdolla toimii terveydenhuollon tietosuoja-asoiden asiantuntijaviranomaisten yhteistyöryhmä (TELLU). Ryhmään kuuluvat tietosuojavaltuutetun toimiston edustajien lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön, Suomen Kuntaliiton, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston, Etelä-Suomen aluehallintoviraston, Kelan, Suomen Lääkäriliiton, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin, Kuopion yliopistollisen sairaalan sekä Helsingin ja Tampereen kaupungin terveydenhuollon edustajat. Ohjausryhmä kuulee lisäksi tarvittaessa asiantuntijoita.

Ryhmän tarkoituksena on seurata ja käsitellä terveydenhuollon ajankohtaisia tietosuojakysymyksiä ja ongelmia. Keskeinen tavoite on kartoittaa, koordinoita, kommentoida ja ohjeistaa terveydenhuollon valtakunnallisiin ja muihin hankkeisiin liittyviä tietosuojakysymyksiä sekä varmistaa viranomaisten ja muiden toimijoiden ohjauksen ja neuvonnan yhdenmukaisuus. Ryhmä toimii myös jäsentensä keskustelufoorumina. Ryhmä tuottaa tarpeen mukaan omaa ohjausmateriaalia ja malleja.

TELLU -ryhmä kokoontui tietosuojavaltuutetun toimistossa 4 kertaa. Käsiteltävinä asioina olivat mm.:

- SOTE -uudistus ja rekisterinpitäisyys
- Accountability / Lain noudattaminen
- Henkilötunnuksen käyttö terveydenhuollon tietojärjestelmien käyttäjien yksikäsitteisessä tunnistamisessa ja yksilöinnissä
- palvelunantajan itseauditointi ja omavalvontasuunnitelma
- Tulevat terveydenhuollon ja terveystiedon tietosuojahaasteet
- Eras-näkymälle kirjattavat tiedot
- "Tietosuojaan tikapuut" -ohjeet potilaalle
- Terveystasku -projekti
- Tietosuojaan parhaat käytänteet -kartoitus ja tilannekatsaus mm. Tietosuojaan tikapuut, kansallinen terveystili, tiedolla johtaminen/potilastiedon käyttö kustannustehokkuuden maksimoimiseksi, toiminnan lopettaminen ja potilastiedot, "info/suostumus/kiellot" -kansallinen matriisi, sekä joitakin muita ilmiöitä, jotka kaipaavat "parhaita käytänteitä"
- Oikeustapauksina kokouksissa on käsitelty: Hetu laskuissa ja ajanvarausilmoituksissa, "Läheltä piti" -tilanteet, Työntekijän nimineulat, Lokiratkaisu KHO 2014:69, 8.5.2014, Lokiratkaisu EOA 1211/4/13, 23.6.2014, Kokemusasiantuntijat kentällä

TELLU-ryhmän seurannassa olivat

- a) Tietosuojavaltuutetun aloite STM:lle ja THL:lle yhteistoimintaan ryhtymisestä tietosuojaan "pullonkaulojen perkaamiseksi" (TSV 3.2.2011, Dnro 243/44/2011)
- b) Tietosuojavaltuutetun 16.4.2010 (Dnro 1820/452/2006) tekemä aloite STM:lle tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtymiseksi koskien potilasrekisteritietojen säilyttämistä ammatinharjoittajan kuolintapauksessa tai kun toimintayksikkö lopettaa toimintansa.
- c) Tietosuojavaltuutetun 23.1.2009 (Dnro 1777/02/2009) tekemä lakialoite STM:lle sosiaalihuollon asiakas- ja potilastietojen käytön selkeyttämiseksi ja mahdollisiin tarvittaviin lainsäädäntötoimenpiteisiin ryhtymiseksi

TELLU-ryhmä oli myös järjestämässä seuraavia seminaareja, joissa käsiteltiin ajankohtaisia terveydenhuollon tietosuojaan ja -turvan ilmiöitä ja kysymyksiä kuten mm.

SOTE-järjestämislain tilannekatsauksia, sähköistä lääkemääräystä eli eReseptiä ja Reseptikeskusta, Kelan teknisesti ylläpitämää sähköistä potilasarkistoa eli eArkistoa, kansalaisen oikeutta selata näyttöpäätteensä kautta em. sähköisiä palveluja eli kansalaisen OmaKanta-palvelua, rekisterinpitäjän käytönvalvontaa sekä tietosuojavastaavan asemaa, tehtäviä ja toimenkuvaa: Lääkäripäivät 8.-10.1.2014, Helsinki, Valtakunnalliset terveydenhuollon ATK-päivät 20.-21.5.2014, Jyväskylä, Kuntamarkkinat 10.-11.9.2014, Helsinki, SOHVI-TELLU-seminaari 19.-20.11.2014, Tampere.

MAISA-ryhmä seurasi kaupallisen toimialan tietosuoja-asioita

Markkinoinnin ja asiakkuuden tietosuojan ohjausryhmä (MAISA) on toiminut vuodesta 2010 lähtien. Ryhmään kuuluvat tietosuojavaltuutetun toimisto, Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry, IAB Finland ry ja Teleforum ry. Ryhmä seuraa ja keskustele kulloinkin ajankohtaisista asioista. Vuonna 2014 näitä olivat mm. kanta-asiakaskonseptit ja niiden kehitys, mobiiliapplikaatiot, affiliate-markkinointi sekä tietosuoja-asetus.

Finanssialan tietosuojaforumissa keskusteltiin tietosuoja-asetusehdotuksen etenemisestä

Finanssialan tietosuojaforum on toiminut vuodesta 2009 lähtien ja kokoontuu muutaman kerran vuodessa. Tietosuojaforumissa ovat tietosuojavaltuutetun toimiston lisäksi edustettuina Finanssialan Keskusliitto, Finanssivalvonta sekä pankkien ja vakuutusyhtiöiden toimijoita.

Finanssiforumissa on vuoden 2014 aikana seurattu mm. tietosuoja-asetusehdotuksen etenemistä sekä keskusteltu finanssialan muista ajankohtaisista kysymyksistä.

TERTTU-ryhmä ja telealan tietosuoja

Teletoimialan tietosuojan ohjausryhmä (TERTTU) on toiminut vuodesta 2003 lähtien tietosuojavaltuutetun toimiston sekä Tietoliikenteen ja tietotekniikan kuskusliitto FiCom ry:n johdolla. Ryhmän kokoonpanoon kuuluu teleyrityksiä, luettelo- ja numerotiedotuspalveluiden tarjoajia sekä alan järjestöjen edustajia. TERTTU käsittelee toimialalla kulloinkin ajankohtaisia, kansallisia ja kansainvälisiä kysymyksiä sekä seuraa tietoyhteiskuntakehitystä myös yleisemmällä tasolla.

Vuonna 2014 ryhmässä seurattiin mm. tietosuoja-asetuksen etenemistä sekä pakkotallennus- ja kybervakoiluasioita.

Monipuolista yhteistyötä tieteellisen tutkimuksen sektorilla

Tieteellisen tutkimuksen tutkimuslupayhteistyöryhmä, johon kuuluu tietosuojavaltuutetun toimiston lisäksi Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, Kansaneläkelaitos, Valvira sekä sosiaali- ja terveysministeriö, kokoontui vuonna 2014 kaksi kertaa.

Tutkimustoiminnan saralla tietosuojavaltuutettu on vaikuttanut myös Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijalaitosten yhteenliittymän SOTERKOn tietovarantojen kehittämisohjelma TIETOKO:ssa, Kansallinen rekisteri- ja mikroaineistojen tutkijapalveluhankkeen eli FMAS-hankeen ohjausryhmässä sekä osallistunut

Tilastokeskuksen koolle kutsumaan tutkimuskäyttöön tietoja luovuttavien viranomaisten yhteistyöryhmään.

Biopankkilain osalta tietosuojavaltuutetun toimiston ja Valviran tiivis yhteistyö on jatkunut. Tämän lisäksi tietosuojavaltuutetun toimisto on vaikuttanut aktiivisesti sosiaali- ja terveysministeriön kutsumassa biopankkilain ohjausryhmässä.

2.2 Vakiintunutta vaikuttamista kansainvälisissä tietosuojaelimissä

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui aktiivisesti pohjoismaisiin ja kansainvälisiin kokouksiin, mm. tietosuojadirektiivin 29 artiklaan perustuvan tietosuojatyöryhmän, Europolin yhteisen valvontaelimen ja muutoksenhakuelimen, Schengenin tietojärjestelmän yhteisen valvontaelimen ja tullitietojärjestelmän kokouksiin.

EU:n tietosuojadirektiivin artiklan 29 mukainen tietosuojatyöryhmä

Tietosuojadirektiivin (95/46/EC) 29 artiklaan perustuva EU:n jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaisista koostuva tietosuojatyöryhmä kokoontui vuoden 2014 aikana 5 kertaa.

Tietosuojatyöryhmä on riippumaton neuvoa antava asiantuntijaelin tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä ja se on toiminnassaan itsenäinen. Työryhmän tavoitteena on mm. tutkia ja esittää tietosuojadirektiivin soveltamiseen ja tulkintaan liittyviä kysymyksiä. Se antaa tietosuojaan liittyviä lausuntoja ja suosituksia komissiolle.

Tietosuojatyöryhmän alatyöryhmistä tietosuojavaltuutetun toimistolla oli vuonna 2014 edustaja ryhmässä "Technology Subgroup". Toimintavuonna seurattiin myös WP 29 alaisuuteen kuuluvan finanssialan alatyöryhmän (Financial subgroup) ja kansainväliseen henkilötietojen siirtoon keskittyvän alatyöryhmän (International transfers subgroup) toimintaa.

Vuonna 2014 tietosuojatyöryhmä käsitteli ja/tai antoi lausuntonsa mm. seuraavista aiheista (kaikista ei suomenkielistä käännöstä):

- Working Document on surveillance of electronic communications for intelligence and national security purposes -WP228
- Joint statement of the European Data Protection Authorities assembled in the Article 29 Working Party -WP227
- Working Document Setting Forth a Co-Operation Procedure for Issuing Common Opinions on "Contractual clauses" Considered as compliant with the EC Model Clauses -WP226
- Guidelines on the implementation of the Court of Justice of the European Union judgment on "Google Spain and inc v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González" - WP225
- Opinion 9/2014 on the application of Directive 2002/58/EC to device fingerprinting - WP224

- Opinion 8/2014 on the Recent Developments on the Internet of Things - WP223
- Statement on the results of the last JHS meeting -WP222
- Statement on Statement of the WP29 on the impact of the development of big data on the protection of individuals with regard to the processing of their personal data in the EU -WP 221
- Statement on the ruling of the Court of Justice of the European Union which invalidates the Data Retention Directive -WP220
- Opinion 7/2014 on the protection of personal data in Quebec -WP219
- Statement on the role of a risk-based approach in data protection legal frameworks -WP218
- Opinion 06/2014 on the "Notion of legitimate interests of the data controller under Article 7 of Directive 95/46/EC" -WP217
- Lausunto 5/2014 anonymisointitekniikoista -WP216
- Lausunto 04/2014 sähköisen viestinnän tarkkailusta tiedustelua ja kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tarkoituksia varten -WP215
- Working document 01/2014 on "Draft ad hoc contractual clauses "EU data processor to non-EU sub-processor" - WP 214
- Lausunto 3/2014 henkilötietojen tietoturvaloukkauksen ilmoittamisesta -WP213
- Lausunto 2/2014 EU:n kansallisille tietosuojaviranomaisille toimitettujen konsernin sisäisten sitovien tietosuoja sääntöjen (BCR-säännöt) sekä APECin CBPR-ohjelman tilivelvollisuudesta vastaaville edustajille toimitettujen rajat ylittävien yksityisyyden suojaa koskevien sääntöjen (CBPR-säännöt) vaatimuksia koskevasta ohjeasiakirjasta -WP212
- Lausunto 1/2014 välttämättömyyden ja oikeasuhteisuuden käsitteiden soveltamisesta ja tietosuojasta lainvalvonnan alalla -WP211

Artikla 29 työryhmän kokouksiin osallistuu myös Euroopan tietosuojavaltuutettu (EDPS), jona toimii Giovanni Buttarelli. Euroopan tietosuojavaltuutettu on riippumaton valvontaelin, jonka tehtävänä on valvoa luonnollisten henkilöiden suojelemista henkilötietojen käsittelyssä ja tällaisten tietojen vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön säädösten soveltamista yhteisön toimielimiin.

Europolin yhteinen valvontaelin

Euroopan poliisivirasto (jäljempänä Europol) on Euroopan unionin lainvalvontaorganisaatio. Europolin tavoite on parantaa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten tehokkuutta ja yhteistyötä vakavan kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin ehkäisemisessä ja torjunnassa. Europolin toiminnasta ja

valvonnasta on säädetty neuvoston päätöksessä 2009/371/YOS. Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui Europolin yhteisen valvontaelimen toimintaan. Yhteisen valvontaelimen tehtävänä on valvoa Europolin toimintaa sen varmistamiseksi, että Europolin elinten käytössä olevien tietojen tallentaminen, käsittely ja käyttö eivät vaaranna rekisteröidyn oikeuksia.

Europolin yhteisen valvontaelimen muutoksenhakukomitea

Muutoksenhakukomitea tutkii Europol-päätöksessä tarkoitetut rekisteröityjen oikeuksia koskevat asiat ja antaa asioissa lopullisen päätöksen. Komiteassa on yksi jäsen kustakin 28 jäsenmaasta. Muutoksenhakukomitea ratkaisee käsiteltävät asiat Europolin toiminnasta tehdyn neuvoston päätöksen perusteella.

Europolin yhteisen valvontaelimen kokouksessa 16.6.2014 ylitarkastaja Heikki Huhtiniemi valittiin valvontaelimen muutoksenhakukomitean puheenjohtajaksi. Huhtiniemi on aikaisemmin toiminut komitean varapuheenjohtajana.

Schengenin tietojärjestelmän yhteisen valvonnan koordinaatioryhmä

Schengenin säännösten tarkoituksena on helpottaa henkilöiden vapaata liikkumista unionin jäsenmaissa. Rajamuodollisuuksien sijaan viranomaisvalvonnan tukena on Schengen-valtioiden yhteinen tietojärjestelmä (SIS). Kansallisten valvontaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun on toimivaltansa puitteissa tehtävä aktiivisesti yhteistyötä ja varmistettava SIS II:n koordinoitu valvonta. Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja osallistui Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten tietosuojaviranomaisten yhteisen valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan. Schengenin tietojärjestelmän toiminnasta ja valvonnasta on säädetty Asetuksessa (EY) N:o 1987/2006.

Tullitietojärjestelmän yhteinen valvontaelin sekä yhteisen valvonnan koordinaatioryhmä

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui Euroopan unionin tullitietojärjestelmää koskevan säännösten (Asetus (EY) 515/1997 ja neuvoston päätös 2009/917/JHA) perusteella tapahtuvaan valvontaan tullitietojärjestelmän yhteisen valvontaviranomaisen jäsenenä.

Kansalliset tietosuojaviranomaiset valvovat tullitietojärjestelmää yhdessä Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa. Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten tietosuojaviranomaisten yhteisen valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan. Yhteisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus tullitietojärjestelmässä. Valvonnassa selvitettiin mm. järjestelmän käyttöoikeuksiin ja rekisteröityjen oikeuksiin liittyviä kysymyksiä.

EURODAC-järjestelmän yhteinen valvonta

Järjestelmä on perustettu Dublinin yleissopimuksen soveltamista varten. EURODAC-järjestelmän avulla jäsenvaltiot voivat tunnistaa turvapaikanhakijat ja henkilöt, jotka on pidätetty heidän ylittäessään yhteisön ulkorajan luvatta. Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja osallistui EURODAC-sormenjälkirekisterin yhteisen valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan kansallisten tietosuojaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun kesken. Eurodac-järjestelmän toiminnasta ja valvonnasta on säädetty Asetuksessa (EY) N:o 2725/00.

Viisumitietojärjestelmän yhteinen valvonta

Viisumitietojärjestelmän tarkoituksena on parantaa yhteisen viisumipolitiikan täytäntöönpanoa, konsuliyhteistyötä ja keskusviisumiviranomaisten välistä yhteydenpitoa helpottamalla viisumihakemuksia ja niihin liittyvää päätöksentekoa koskevaa tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden välillä. Tietosuoja-valtuutetun toimisto osallistui yhteisen valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan kansallisten tietosuojaviranomaisten ja Euroopan tietosuoja-valtuutetun kesken. Viisumitietojärjestelmän toiminnasta ja valvonnasta on säädetty Asetuksessa (EY) 767/2008.

TAIEX-yhteistyö

Makedonian tietosuojaviranomaiset vierailivat Suomessa 3. - 6.3.2014 Euroopan komission ja TAIEX-yksikön (Technical Assistance Information Exchange Instrument of the European Commission) yhdessä tietosuoja-valtuutetun toimiston kanssa järjestämällä opintomatalla. Aiheina tapaamisissa Suomen tietosuoja-valtuutetun kanssa olivat työelämän tietosuoja ja Suomen viranomaisen työtavat sekä riskipohjainen lähestymismalli tarkastuksiin. Tietosujalautakunnan sihteeri Anu Talus luennoi oikeusministeriön edustajana suomalaisista tietosujakäytännöistä, tietosujalautakunnan toiminnasta sekä lainsäädännöstä, ja aluehallintoviraston edustaja kertoi suomalaisesta työsuojeluhallinnosta. Lisäksi makedonialaisdelegaatio vieraili vähemmistövaltuutetun luona.

Vastavuoroisesti tietosuoja-valtuutettu kutsuttiin syksyllä Skopjeen 23.9. - 25.9.2014, jossa hän luennoi tarkastuskäytännöistä Makedonian tietosuoja- ja muille viranomaisille. Tilaisuus oli TAIEX:n organisoima.

Telekommunikaatioalan kansainvälinen tietosujaryhmä (IWGDPT)

Tietosuoja-valtuutetun toimisto osallistui telekommunikaatioalan kansainvälisen tietosujaryhmän työskentelyyn ja ryhmään kokouksiin Skopjessa Makedoniassa 6.-7.5.2014 sekä Berliinissä Saksassa 14.-15.10.2014. Tämä ns. Berliinin ryhmä julkaisi toimintavuonna mm. Big Dataan liittyvän suosituksen, jolla edistetään tietosuojan toteutumista erilaisissa big dataa hyödyntävissä toimintakonsepteissa.

Berliinin ryhmään kuuluu tietosuojaviranomaisia ja muita kansallisia julkisen hallinnon edustajia, kansainvälisiä järjestöjä sekä tiedeyhteisön edustajia eri puolilta maailmaa.

Pohjoismaiden tietosuojaviranomaiset keskustelivat tarkastustoiminnasta

Tukholmassa 19.-20.5.2014 järjestetyssä pohjoismaisessa tietosujakokouksessa toimiston edustajat keskustelivat mm. tarkastustoiminnasta ja asetusehdotuksen vaikutuksesta pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Suomen edustajat alustivat valtuutettujen tapaamisissa aiheista viraston sisäiset työmenetelmät ja toimintatavat, tiedon hallinta (Knowledge management), vaikuttavuus ja strategiatyö sekä uuteen lainsäädäntöön liittyvät lausunnot. Kunkin maan edustajat raportoivat valtuutettujen ja esittelijöiden yhteiskokouksessa tekemistään tarkastuksista (mm. pankkitoimiala, mustat laatikot). Suomen edustaja kertoi Spotify-tarkastuksesta.

Esittelijöiden omissa tapaamisissa käsiteltiin mm. opetusalan tietosuojaa, tutkimuksiin liittyviä tietosuojakysymyksiä, kuntien tietojen käsittelyä ja luovutusta, sosiaalihuollon tietosuojaa ja siihen liittyvää tekniikkaa sekä kameravalvontaa. It-asiantuntijat keskustelivat oman toimialansa tarkastustoiminnasta ja sen tuloksista eri maissa. Lisäksi aiheina olivat tietoturva, autentisoinnit, biometria, älykkäät sähköverkot ja pilvipalvelut.

Euroopan tietosuojavaltuutettujen kevätkokous

Toimiston edustajat osallistuivat myös Euroopan tietosuojavaltuutettujen kevätkokoukseen 5.6.2014 Strasbourgissa, Ranskassa. Kokouksen pääteemana oli kehittää viranomaisten välistä yhteistyötä.

Kansainvälinen valvontakampanja mobiilisovellusten tietosuojaista

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui toukokuussa 2014 maailmanlaajuiseen Mobile Privacy Sweep -valvontakampanjaan, jonka organisoivat Global Privacy Enforcement Network -verkosto (GPEN). Viranomaisyhteistyönä tehty valvontakampanja toteutettiin toista kertaa, ja se keskittyi vuonna 2014 mobiilisovellusten tietosuojaan.

Erityisenä huomion kohteena oli, millaista henkilötietojen käsittelyä sovellusten käyttämiseen liittyy ja informoidaanko kuluttajia siitä riittävällä tavalla. Kampanjaan osallistui kaikkiaan 26 tietosuojaviranomaista, jotka latusivat ja käyttivät yhteensä yli 1 200 julkisen ja yksityisen sektorin tarjoamaa sovellusta. Valvontakampanja paljasti henkilötietojen käsittelyyn liittyviä puutteita ja johti mm. sovelluskauppojen ohjeistamiseen.

Google-tuomioon liittyvä kansainvälinen yhteistyö

EU-tuomioistuin antoi toukokuussa 2014 ns. Google-tuomion, joka koski hakutulostien poistamista internetin hakukoneesta (CJEU-tuomio C-131/12). Tuomion myötä tietosuojaviranomaiset kautta EU-alueen alkoivat saada käsiteltäväksi kansalaisten vireille saattamia tapauksia, joissa hakukone oli kieltäytynyt hakutulostien poistamisesta.

Kansallisten tietosuojaviranomaisten muodostama WP29-ryhmä näki tarpeelliseksi varmistaa, että tuomio tulee tehokkaasti toimeenpannuksi ja että sitä sovelletaan yhdenmukaisesti eri jäsenmaissa. WP29-työryhmän alainen Future of Privacy –subgroup koordinoi tuomioon liittyvää EU-tason viranomaisyhteistyötä, tapasi hakukoneita sekä valmisti tietosuojaviranomaisille yleisen ohjeen tuomion käytännön soveltamisesta. Myös tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui tähän kansainväliseen yhteistyöhön ja siihen liittyneisiin kokouksiin Brysselissä.

Kansainvälisen yhteistyön ohella tietosuojavaltuutetun toimisto tapasi myös itsenäisesti Google Finland Oy:n/Google Inc:n edustajia marraskuussa 2014. Tapaamisessa keskusteltiin Suomessa kansallisesti vireille tulleiden asioiden käsittelystä ja käsittelyprosesseista.

Euroopan unionin tietosuojaviranomaisten esittelijäkokous

Skopjessa, Makedoniassa 6.-7.10.2014 järjestetyssä EU-esittelijäkokouksessa käsiteltiin työelämän tietosuojaa, oikeusistuimien tietojen julkaisua internetissä, asunto-osakeyhtiöiden tietojen keruuta, tietosuojan ja asiakirjojen julkisuuden välistä suhdetta,

kameravalvontaa, biometrisia tietoja, kansainvälisiä tietojen siirtoja viranomaisten välillä sekä Googlen ja muiden hakukoneiden toimintatapoja.

3. TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTON HENKILÖRESURSSIT, TOIMINTAJATUS JA ARVOT SEKÄ YHTEYSTIEDOT

HENKILÖSTÖMÄÄRÄ

Henkilötyövuosien kokonaismäärä oli 21,64 htv. TSV:n henkilöstömäärä toimintavuonna oli 23, josta vakinaisia oli 17, määräaikaisia 5 ja harjoittelijoita 1. Lisäksi toimistossa työskenteli 1 oikeusministeriön virassa oleva henkilö, joka hoiti tietosuojavaltuutetun toimiston tehtäviä nimilautakunnan sihteerin tehtävien ohessa.

Vuoden 2013 aikana hyväksytyssä henkilöstösuunnitelmassa oli otettu tavoitteeksi vähentää toimiston riippuvuutta harjoittelijoiden käytöstä. Henkilötyövuosien määrä vähenikin toimintavuonna lähes 10 % pääasiassa korkeakouluharjoittelijoiden käytön vähentämisen seurauksena.

TOIMINTAKERTOMUKSEN TUNNUSLUVUT 2014:

Vaikuttavuus

• vireille tulleet asiat 1.1.2014- 31.12.2014	3420
• ratkaistut asiat 1.1.2014- 31.12.2014	3723

Tehokkuus

• käsittelyaika (pv)	38,8
• ratkaisun hinta (€/asia)	130

Laatu

• TSV:ssä vireillä olevat vanhat (> 1 vuosi) asiat (kpl)	274
• valituksen johdosta (HAO, KHO) muuttuneet asiat (kpl)	
○ HAO:ssa osittain kumottu TSV:n päätös	1
○ TSV:n päätöksistä (2014 yht. 291, 2013 yht.346) tehty valituksia HAO:teen	18
▪ joista edelleen vireillä	10
○ valituksia vireillä KHO:ssa	1

Henkilöstö

• vakituiset henkilöt	17

VAKITUINEN HENKILÖKUNTA 31.12. 2014

Aarnio, Reijo, tietosuojavaltuutettu
Delfino-Valin, Ana, tarkastaja
Helén, Pirjo, tarkastaja
Huhtiniemi, Heikki, ylitarkastaja
Höök, Marita, ylitarkastaja
Järvinen, Johanna, ylitarkastaja
Kara, Eija, ylitarkastaja
Karppinen, Lauri, IT -erityisasiantuntija
(Ketomäki, Juhani, ylitarkastaja, OM)
Kumpula, Elisa, toimistopäällikkö (virkavapaalla)
Laiho, Erna, johdon sihteeri
Lankinen, Hanna, ylitarkastaja
Lehto, Anne, tietopalvelusihteeri
Leivonen Raisa, ylitarkastaja
Murtomäki, Mia, ylitarkastaja
Partanen, Heikki, ylitarkastaja
Pihamaa, Heljä-Tuulia, toimistopäällikkö
Tamminen-Dahlman, Anne, ylitarkastaja
Ylipartanen, Arto, ylitarkastaja

TOIMINTA-AJATUS JA ARVOT

VISIO:

Tietosuoja on menestystekijä

TOIMINTA-AJATUS:

Vapaus tehdä itsenäisesti, yhteisön voimaa hyödyntäen, ammattitaidolla, ennaltaehkäisevästi ja ohjaten.

STRATEGIAT:

- 1) ennakointi ja priorisointi
- 2) osaaminen
- 3) informaatio-ohjaus
- 4) liittoutuminen

Ennakointi ja priorisointi osana strategiaamme tarkoittaa, että tunnistamalla kehittämiskohteet sekä keskittymällä oikea-aikaisesti ja ennakoiden tärkeimpiin asioihin ja ilmiöihin vahvistamme kykyämme vaikuttaa oikeisiin ja merkittäviin asioihin.

Osaaminen. Ilman osaamista toiminnaltamme putoaisi pohja pois.

Informaatio-ohjauksen keinoin saavutamme tavoitteemme tietoyhteiskunnassa ja verkostoituneessa maailmassa.

Liittoutuminen vahvistaa rajallisia voimavarojamme. Verkottuminen yhteiskuntaan sekä luotettavien ja tehokkaiden kumppanien kanssa toimiminen tehostaa toimintaamme ja sen vaikuttavuutta.

ARVOT:

- 1) yhteisöllisyys
- 2) oikeudenmukaisuus ja riippumattomuus
- 3) ajanmukaisuus
- 4) luovuus
- 5) avoimuus ja ymmärrettävyys

Yhteisöllisyys arvona tarkoittaa meidän kannaltamme "samassa veneessä ollaan"-ajattelutapaa. Tekemisemme vaikuttavat asiakkaidemme lisäksi aina myös muiden toimistossamme työskentelevien töihin, tuloksiin ja työviihtyvyyteen. Työkaveria ei jätetä pulaan.

Oikeudenmukaisuus ja riippumattomuus kuvastavat arvoina asemaamme ja toimintamme perustetta. Jo meitä koskevista säädöksistä johtuu, että toimistomme tulee olla itsenäinen ja riippumaton. Toisaalta osana lainvalvontakoneistoa voimme perustaa päätöksemme vain lakiin.

Ajanmukaisuus viestii siitä, että meidän tulee seurata "turbulenssia", jossa lainsäädäntö elää jatkuvasti sekä vastata teknologisesta kehityksestä aiheutuviin haasteisiin. Nämä luovat haasteita osaamisellemme ja kyvyillemme ymmärtää ajassa liikkuvia ilmiöitä.

Luovuus on välttämätöntä sovitettaessa yhteen uusia ilmiöitä ja "vanhaa" lainsäädäntöä. Toisaalta tunnustettu tosiasia on, että näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa toimistomme resurssit eivät kasva samaan tahtiin tehtävienne ja niiden vaativuuden kanssa. Onnistuaksemme meidän tulee etsiä jokapäiväiseen lainvalvontatoimeemme liittyen luovia ratkaisua, joiden avulla varmistetaan yhteiskunnallinen vaikuttavuutemme.

Avoimuus ja ymmärrettävyys ovat menestyksekkään toimintamme kulmakiviä. Sisäiset ja ulkoiset tiedonhallinta- ja viestintäjärjestelmät palvelevat paitsi omia, myös asiakkaittemme ja sidosryhmiemme tarpeita. Avoimuus ei kuitenkaan yksin riitä, vaan viestimme asiakkaillemme ja yhteiskunnan eri toimijoille tulee olla selkeä ja ymmärrettävä.

YHTEYSTIEDOT

Osoite: Ratapihantie 9, 6. krs.

Postiosoite: PL 800, 00521 HELSINKI

Puhelin: vaihde: 029 56 66700
puhelinneuvonta: 029 56 16670
neuvonta-aika:
ma-to klo 9.00-11.00 sekä 13.00-15.00
perj. klo 9.00 – 12.00

Telefax: 029 56 66735

Sähköposti: tietosuoja@om.fi

kotisivu/Internet: www.tietosuoja.fi

4. TIETOSUOJAA KOSKEVIA RATKAISUJA JA KANNANOTTOJA 2014

LUOTTOTIETOREKISTERIIN MERKITYN TIEDON KORJAAMISTA KOSKEVA PÄÄTÖS (Dnro 1480/532/2014)

Asia:

Hakija on pyytänyt Suomen Asiakastieto Oy:tä lyhentämään itseään koskevan 12.4.2013 rekisteröidyn, yksipuolisesta tuomiosta aiheutuneen maksuhäiriömerkinnän säilyttämisaajan luottotietorekisterissä neljästä vuodesta kahteen vuoteen.

Kyseisen merkinnän säilyttämisaika oli ensin ollut kolme vuotta, mutta sitä oli 23.5.2013 lyhennetty velan suorittamisen johdosta kahteen vuoteen. Sitten hakijaa koskien on 7.9.2013 merkitty tieto pitkäkestoisesta ulosotosta, mikä on Suomen Asiakastieto Oy:n tulkinnan mukaan ollut sellainen uusi maksuhäiriömerkintä, jonka johdosta aiempaa yksipuolista tuomiota koskevaa merkintää ei ole tarpeen poistaa rekisteristä (ennen kuin neljän vuoden kuluttua sen tekemisestä).

Hakijaa koskenut tieto pitkäkestoisesta ulosotosta on jo poistunut luottotietorekisteristä. Hakija on suorittanut kaikki luottotietorekisterissä näkyvät velkansa. Ilman nyt puheena olevan, luottotietorekisteristä jo poistetun pitkäkestoisen ulosoton merkinnän aiheuttamaa pidentämisvaikutusta hänelle viimeisimpänä (12.4.2013) tehty merkintä yksipuolisesta tuomiosta poistettaisiin kahden vuoden kuluessa sen tekemisestä.

Hakija on 30.5.2014 päiväämällään rekisteritietojen korjaamisvaatimuksella vaatinut Suomen Asiakastieto Oy:tä lyhentämään merkinnän säilyttämisaikaa. Rekisterinpitäjä on vastannut asiaan lähettämällä luottotietolain 32 §:n mukaisen kieltäytymistodistuksen.

Peruste 1: Kyseessä ei olisi maksuhäiriömerkintä, vaan ulosottotieto

Tieto pitkäkestoisesta ulosotosta ei hakijan mukaan olisi maksuhäiriömerkintä, vaan ulosottotieto. Tätä hän perustelee luottotietolain 13 ja 18 §:n sanamuodoilla:

13 § Maksuhäiriötiedot ja niitä täydentävät tiedot

Luottotietorekisteriin saa henkilöluottotietoina tallettaa: ---

4) ulosottotietoina tiedot asiakohtaisesti eriteltyinä sellaisesta ulosottoasiasta, jossa on annettu estetodistus tai tieto ulosottokaaren 1 luvun 32 §:n 1 momentissa tarkoitetusta pitkäkestoisesta ulosotosta; ---

18 § Maksuhäiriömerkintöjen ja luokitustietojen säilyttämisajat

Luottotietorekisteriin merkityt maksuhäiriötiedot on poistettava luottotietorekisteristä seuraavasti: ---

3) ulosottotieto heti, kun ulosottomies on tehnyt peruuttamisilmoituksen, joka koskee pitkäkestoista tai aiheetonta ulosottoa;---

Hän viittaa näkemyksensä tueksi myös tietosuojavaltuutetun kannanottoon 339/452/2008, jossa todetaan, että "Säännöksen soveltamisen kannalta on olennaista, mitkä merkinnät voivat laukaista säilyttämisaajan pidennyksen. Tässä yhteydessä voidaan todeta, ettei kaikkia 13 §:n 1-9 kohdassa tarkoitettuja merkintöjä voida pitää "uutena maksuhäiriönä", kuten säännöksen 8 ja 9 kohtia. Hakijan mukaan pitkäkestoisen ulosoton merkintää ei tulisi tälläkään perusteella pitää ainakaan uutena maksuhäiriönä.

Peruste 2: kyseessä ei olisi uusi maksuhäiriömerkintä

Luottotietolain 18 §:n 3 momentin mukaan

Edellä 1 momentin 1 ja 6 kohdassa tarkoitettua merkintää ei ole tarpeen poistaa rekisteristä, jos rekisteröityä koskeva uusi maksuhäiriömerkintä on tehty rekisteriin ennen kuin määräaika aikaisemman merkinnän poistamiselle on 1 tai 2 momentin mukaan kulunut. Kaikki konkurssia koskevat merkinnät on kuitenkin poistettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun viimeisintä konkurssimerkintää koskevat tiedot on poistettu yrityssaneeraus- ja konkurssirekisteristä, ja 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettua maksuhäiriötä koskeva merkintä viimeistään neljän vuoden kuluttua sen tekemisestä.

Säilyttämisaajan lyhentämisvaatimuksensa perusteena hakija on esittänyt, että rekisteriin 7.9.2013 tehty merkintä pitkäkestoisesta ulosotosta ei olisi sellainen uusi maksuhäiriömerkintä, joka em. momentin voisi pidentää aiemmin tehdyn merkinnän säilyttämisaikaa. Hakijan mukaan merkintä ei ole aiheutunut uudesta maksuhäiriöstä tai ulosoton laiminlyönnistä, vaan se on seurausta jo aiemmin merkityistä yksipuolisista tuomioista velkomusasioissa.

Hakijan mukaan, jotta pitkäkestoisen ulosoton merkinnällä olisi pidentävä vaikutus yksipuolista tuomiota velkomusasiassa koskevaan merkintään, siihen pitäisi liittyä perintäjärjestys huomioon ottaen uusi maksuhäiriö. Tätä hän perustelee tietosuojavaltuutetun aiemmalla kannanotolla asiassa 339/452/2008: "Sen sijaan pidennyksen laukaisevana uutena maksuhäiriömerkintänä voi toimia velkojan ilmoittama maksuhäiriömerkintä, koska sitä perintäjärjestys huomioon ottaen voidaan pitää "uutena".

Peruste 3: Asiakastiedon tulkinta olisi luottotietolain hengen vastainen

Hakijan mukaan Suomen Asiakastiedon tulkinta hänen uusimman maksuhäiriömerkintänsä säilyttämisajasta on luottotietolain hengen vastainen. Hän perustelee tätä kantaansa sillä, että luottotietolakia koskevan hallituksen esityksen HE 241/2006 4.1 kohdan mukaan

"Maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaikaan vaikuttaisi ehdotuksen mukaan lyhentävästi velallisen maksuhäiriömerkinnän aiheuttaneen saatavan suoritus. Siten rekisteröity voisi nykyistä helpommin omalla maksukäyttäytymisellään vaikuttaa säilyttämisaikojen pituuteen."

Luottotietolain hengen vastaisuutta Asiakastiedon tulkinnassa ilmentää hakijan mukaan myös se, että jos yksipuolista tuomiota velkomusasiassa koskeva merkintä olisi tehty

hänen tietoihinsa vasta pitkäkestoisen ulosoton merkinnän jälkeen, mikään ei olisi aiheuttanut sen pidentymistä, ja se olisi maksettuna poistettu kahdessa vuodessa. Näin ollen hakijan kaikki tiedot olisi poistettu luottotietorekisteristä yli vuotta aikaisemmin kuin tässä tilanteessa, jossa merkintä yksipuolisesta tuomiosta tehtiin ennen pitkäkestoisen ulosoton merkintää.

Hakijalta saatu selvitys

Hakija on toimittanut asiassa selvityksenä Suomen Asiakastieto Oy:n kanssa käymäänsä sähköpostinvaihtoa (10 sivua), Suomen Asiakastieto Oy:n Omatieto-palvelusta tulostamansa luottotieto-otteen (4 sivua), jäljennöksen Suomen Asiakastieto Oy:lle tekemästään rekisteritietojen korjaamisvaatimuksesta (4 sivua) sekä Asiakastiedolta saamansa kieltäytymistodistuksen (2 sivua).

Rekisterinpitäjältä saatu selvitys

Hakija on selvittänyt rekisterinpitäjän kannan asiassa perusteluineen ja toimittanut aineiston tietosuojavaltuutetulle, joten asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset on saatu.

Suomen Asiakastieto Oy on vastauksessaan tulkinnut pitkäkestoisen ulosoton merkinnän uudeksi maksuhäiriömerkinnäksi, jonka vuoksi luottotietolain ”1 momentin 1 ja 6 tarkoitettua merkintää ei ole tarpeen poistaa rekisteristä, jos rekisteröityä koskeva uusi maksuhäiriömerkintä on tehty rekisteriin ennen kuin määräaika aikaisemman merkinnän poistamiselle on 1 tai 2 momentin mukaan kulunut.

Vastaus perusteeseen 1: Kyseessä olisi maksuhäiriömerkintä

Hakijan toimittaman aineiston mukaan Suomen Asiakastieto Oy on todennut, että pitkäkestoista ulosottoa koskevasta merkinnästä säädellään luottotietolain 13 §:ssä aivan kuten muistakin maksuhäiriömerkinnöistä eikä mikään lainsäädännös anna aihetta olla pitämättä tietoa laissa tarkoitettuna maksuhäiriömerkintänä. Argumenttinsa tueksi Asiakastieto lainaa hallituksen esityksen 93/2009 yleisperusteluita: ”Kun yksipuolisesta tuomiosta seuraa maksuhäiriömerkintä ja kun toisaalta myös pitkäkestoisen ulosotto johtaisi maksuhäiriömerkinnän tekemiseen...”

Vastaus perusteeseen 2: Kaikkia merkintöjä on pidettävä uusina

Hakija on tulkinnut, että kyseessä ei olisi uusi maksuhäiriömerkintä, koska merkintä koskee velkaa, josta on jo aikaisemmin merkitty maksuhäiriö. Asiakastieto on vastannut tähän, että luottotietolaki lähtee siitä, että samasta velasta voi tulla useita merkintöjä perinnän edetessä. Luottotietolain 13 § 3 momentin mukaan Luottotietorekisterin pitäjän on, jos se yleisesti saatavilla olevien tai rekisterinpitäjälle toimitettujen tietojen perusteella on mahdollista, merkittävä rekisteriin, mitkä merkinnät aiheutuvat saman saatavan laiminlyönnistä. Merkintä on kuitenkin aina tehtävä rekisteröidyn pyynnöstä tämän antaman luotettavan selvityksen perusteella.

Asiakastiedon tulkinnan mukaan kaikkia luottotietolain 13 §:ssä mainittuja merkintöjä pidetään lain mukaan uusina merkintöinä ja merkinnöillä on pidentävä vaikutus aikaisempiin merkintöihin.

Vastaus perusteeseen 3: Lain hengen vaikutus

Suomen Asiakastieto Oy lausuu, että luottotietolain 11 § velvoittaa noudattamaan rekisteröityihin yhdenmukaisia sääntöjä. Sen mukaan, kun laissa on merkinnöistä ja tallennusajoista säännökset, ei lain hengelle voi antaa näistä säännöksistä poikkeavaa sisältöä.

Hakijan vastine

Hakija on itselleen saanut ja tietosuojavaltuutetulle toimittanut asiassa Suomen Asiakastieto Oy:ltä saamansa vastaukset. Niihin tutustuttuaan hän on laatinut tietosuojavaltuutetulle rekisteritietojen korjausvaatimuksen perusteluineen. Asiassa on saatu tarpeelliset tiedot ja selvitykset ja se ratkaistaan täysin hakijan toimittaman aineiston sekä lainsäädännön pohjalta, joten hakijan kuuleminen ennen asian ratkaisemista on hallintolain 34 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettu tavoin ilmeisen tarpeetonta.

Oikeudellinen kysymys

Luottotietolain (527/2007) 31 §:n mukaan rekisterinpitäjän on ilman aiheutonta viivytystä oikaistava luottotietorekisterissä oleva virheellinen, puutteellinen, vanhentunut tai muutoin harhaanjohtava tieto. Asiassa on kysymys siitä, onko hakijalle 12.4.2013 tehdyn maksuhäiriömerkinnän säilyttämisaikatieo virheellinen.

Ratkaisu kysymykseen riippuu siitä, onko luottotietolain 13 §:n 4 kohdassa tarkoitettuihin ulosottotietoihin kuuluva tieto pitkäkestoisesta ulosotosta sellainen luottotietolain 18 §:n 3 momentissa tarkoitettu uusi maksuhäiriömerkintä, jonka perusteella luottotietolain 18 §:n 1 momentin 1 ja 6 kohdassa tarkoitettua merkintää ei ole tarpeen poistaa luottotietorekisteristä.

Tietosuojavaltuutetun päätös ja perustelut:

Hakijan vaatimus tiedon korjaamisesta hylätään. Hakijaa koskevan, luottotietorekisteriin 12.4.2013 tehdyn merkinnän säilyttämisaika ei ole virheellinen.

Peruste 1. Tieto pitkäkestoisesta ulosotosta on maksuhäiriömerkintä

Luottotietolain 13 § on otsikoitu ”Maksuhäiriötiedot ja niitä täydentävät tiedot”. Tieto pitkäkestoisesta ulosotosta mainitaan pykälässä muiden maksuhäiriötietojen joukossa.

Luottotietolain 18 § 3 momenttia koskee hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulosottokaaren 1 luvun 32 §:n ja luottotietolain muuttamisesta (HE 93/2009). Hallituksen esityksen yleisperustelujen kohdassa 3, luottotietojen kattavuus, todetaan seuraavaa: Luottotietojen kattavuuden ja luotettavuuden parantamiseksi ehdotetaan, että luottotietorekisteriin merkittäisiin tieto pitkäkestoisesta ulosotosta. Rahoittajan luottoriski

saattaa olla huomattava silloin, kun luotonhakijana on pitkäaikainen ulosottovelallinen. Luotonantaja voi pyytää luonnollisesti tietoja velalliselta itseltään, mutta on luottotietotoiminnan perusajatuksen mukaista, että tiedot velkaongelmista ovat myös tarkistettavissa. Nykyisin tällaisen tiedon velkoja on saanut vain ulosottorekisteristä pyytämällä velallista koskevan todistuksen. Nyt ehdotetaan, että pitkäkestoinen toistuvaistulon ulosmittaus merkittäisiin myös luottotietoihin.--- Kun yksipuolisesta tuomiosta seuraa maksuhäiriömerkintä ja kun toisaalta myös pitkäkestoinen ulosotto johtaisi maksuhäiriömerkinnän tekemiseen, luottotietojen kattavuus olisi suhteellisen hyvä.

Myös hallituksen esityksen perusteella vaikuttaa selvältä, että tieto pitkäkestoisesta ulosotosta on luottotietolaissa tarkoitettu maksuhäiriömerkintä.

Peruste 2: Tieto pitkäkestoisesta ulosotosta on tulkittava uudeksi maksuhäiriömerkinnäksi

Luottotietolain 18 § 3 momentin sanamuotoa tulkiten merkitystä näyttäisi olevan vain sillä, onko tehty maksuhäiriömerkintä uusi, riippumatta siitä, onko sen aiheuttanut velka uusi. Sana "uusi" vaikuttaisi kirjoitetun momenttiin selvyiden vuoksi, erottamassa "uuden" merkinnän "aikaisemmasta" merkinnästä. Luottotietolain 18 § 3 momenttia koskevassa hallituksen esityksessä 241/2006 asiaa ei käsitellä. Selvää kuitenkin on, että luottotietolain mukaan on mahdollista, että samasta velasta voi tulla useita maksuhäiriömerkintöjä. Lain 13 §:n 3 momentin mukaan luottotietorekisterin pitäjän on tällöin, jos se yleisesti saatavilla olevien tai rekisterinpitäjälle toimitettujen tietojen perusteella on mahdollista, merkittävä rekisteriin, mitkä merkinnät aiheutuvat saman saatavan laiminlyönnistä.

Myös pitkäkestoisen ulosoton merkinnän luonne ihmisen ylivelkaantuneisuuden kuvastajana puoltaa sitä tulkintaa, että kyseessä on sellainen uusi maksuhäiriömerkintä, joka voi luottotietolain 18 §:n 3 momentin logiikan mukaan pidentää muiden samalle velalliselle tehtyjen merkintöjen säilyttämisaikaa samalla tavoin kuin vaikkapa velkojan ilmoittama maksuhäiriökin. Jos lainsäätäjä olisi tarkoittanut, että pitkäkestoisen ulosoton merkintä poikkeaa muista maksuhäiriömerkinnöistä niin, ettei sen tekemisen perusteella voida pidentää aikaisemman maksuhäiriömerkinnän säilytysaikaa, tämä olisi varmastikin kirjoitettu lakiin.

Tietosuojavaltuutetun kannanotossa 339/2008 todetaan, että "Sen sijaan pidennyksen laukaisevana uutena maksuhäiriömerkintänä voi toimia velkojan ilmoittama maksuhäiriömerkintä, koska sitä perintäjärjestys huomioon ottaen voidaan pitää "uutena". Säännöksen soveltamisen kannalta on olennaista, mitkä merkinnät voivat laukaista säilyttämisajan pidennyksen. Tässä yhteydessä voidaan todeta, ettei kaikki 13 §:n 1-9 kohdassa tarkoitettuja merkintöjä voida pitää "uutena maksuhäiriönä" kuten säännöksen 8 ja 9 kohtia.

Pykälän 8 kohdassa säädetään suorituksen maksamistiedoista ja 9 kohdassa luottokelpoisuuden arviointitiedosta. Kannanotossa on käsitelty lähinnä maksuhäiriömerkintöjen lyhentämis- ja pidentämisperusteiden yhteensovittamista. Kannanotto on tarkoitettu yleiseksi laintulkintaohjeksi Suomen Asiakastieto Oy:lle, ja se on laadittu ennen luottotietolain 13 §:n 4 kohdan ja 18 §:n 3 kohdan voimaantuloa. Sen

sanamuotoja ei voi suoraan käyttää ohjenuorana toisenlaista laintulkintakysymystä koskevan yksittäistapauksen ratkaisemisessa.

Peruste 3: Tietosuoja-valtuutetun päätösten tulee perustua lainkohtiin

Tietosuoja-valtuutetun ratkaisujen on perustuttava yksilöitävissä oleviin lainkohtiin. Lain henkeä on vaikea osoittaa luotettavasti, eikä sitä siksi voi käyttää päätösten perusteena.

Ulosottokaaren ja luottotietolain muuttamista koskevan hallituksen esityksen 93/2009 yleisperustelujen mukaan lakiehdotuksella on pitkäkestoisen ulosoton osalta tavoiteltu luottotietojen kattavuutta. Yleisperustelujen kolmannessa kohdassa todetaan myös, että se, että tieto [luottotietorekisteriin] annettaisiin vasta kahden vuoden kuluttua, kun pitkäkestoisuus on todettu, kannustaa velallista järjestämään asiansa sitä ennen. Kun asia tulee vireille ulosottoon, ulosottoviranomainen lähettää velalliselle vireilletuloilmoituksen ja maksukehotuksen. Maksukehotuksessa kerrotaan pitkäkestoista ulosottoa koskevan maksuhäiriömerkinnän uhasta. Velallinen voi omalla maksukäyttäytymisellään vaikuttaa pitkäkestoista ulosottoa koskevan maksuhäiriömerkinnän säilyttämisaian pituuteen siten, että merkintä poistetaan rekisteristä heti ulosottomiehen peruuttamisilmoituksen johdosta.

Sovelletut lainkohdat: Luottotietolain 13, 18 ja 31 §:t, Hallintolain 34 §

Muutoksenhaku:

Henkilötietolain (523/1999) 45 §:n mukaan tähän päätökseen voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus liitteenä.

Asian saattaminen lainsäädännön kehittämisalotteena oikeusministeriön tietoon

Tietosuoja-lautakunnasta ja tietosuoja-valtuutetusta annetun lain (389/1994) 5 §:n mukaan tietosuoja-valtuutetun tehtävänä on muun muassa seurata henkilötietojen ja luottotietojen käsittelyn yleistä kehitystä ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita. Tietosuoja-valtuutettu antaa edellä mainittuun pykälään viitaten tämän päätöksen tunnistetiedot poistettuina oikeusministeriön tiedoksi. Tarkoituksena on pyytää ministeriötä arvioimaan, olisiko lainsäädäntöä syytä muuttaa tässä päätöksessä käsitellyiltä osin.

Tietosuoja-valtuutetun ratkaisuun tehdä aloite ei voi hakea valittamalla muutosta.

TIETOSUOJAVALTUUTETUN SELITYS HALLINTO-OIKEUDELLE USKONNOLLISEN YHDYSKUNNAN TIETOJEN KÄSITTELYÄ KOSKEVASSA ASIASSA (Dnro 3796/432/13)

Hallinto-oikeus varasi tietosuoja-valtuutetulle mahdollisuuden kirjallisen selityksen antamiseen asiassa, jossa uskonnollinen yhdyskunta oli valittanut tietosuoja-lautakunnan päätöksestä dnro 1/933/2013 hallinto-oikeuteen. Tietosuoja-lautakunta oli antanut päätöksensä tietosuoja-valtuutetun sille tekemän hakemuksen johdosta.

Tietosuojavaltuutettu katsoi tietosuojalautakunnan tavoin, että valituksessa ei oltu tuotu esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella tietosuojalautakunnan päätöstä olisi tullut muuttaa. Tietosuojavaltuutettu myös yhtyi tietosuojalautakunnan hallinto-oikeudelle antamassaan lausunnossa esittämiin perusteluihin.

Henkilötietolaki on yleislaki, joka koskee myös uskonnollisten yhdyskuntien henkilötietojen käsittelyä. Siinä säädetään vain henkilötietojen käsittelystä, eikä sillä rajoiteta uskonnon harjoittamisen vapautta. Henkilötietolaki ei estä henkilötietojen keräämistä ja muuta käsittelyä silloin, kun se tehdään henkilötietolain edellyttämällä tavalla. Henkilötietojen käsittely voi perustua esimerkiksi jäsensuhteeseen tai henkilön pyyntöön tai suostumukseen henkilötietolain 8 ja 12 §:ien mukaisesti.

Tietosuojavaltuutettu katsoi, että henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen keräämiseen ja muuhun käsittelyyn uskonnollisen yhdyskunnan ovelta ovelle – evankelioimistyössä kuten myös kuurojen ja vieraskielisten henkilöiden henkilötietojen käsittelyyn yhdyskunnan laatimalla lomakkeella. Kyse on valittajana olevan yhdyskunnan tarkoin ohjeistamasta ja organisoimasta toiminnasta eikä henkilötietojen käsittelystä henkilötietolain 2 §:n 3 momentin tarkoittamiin tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiin. Kyseisellä yhdyskunnalla on kyseessä olevan henkilötietojen käsittelyn osalta tosiasiallinen määräysvalta ja se on siten myös henkilötietolain 3 §:n 4 kohdan tarkoittama rekisterinpitäjä, vaikka henkilötiedot tai osa niistä olisivatkin vain yksittäisten Jehovan todistajien hallussa.

HENKILÖTIETOJEN POISTAMINEN VIRANOMAISTEN HENKILÖREKISTEREISTÄ JA TIETOJEN ARKISTOINTI (Dnro 1487/05/2013)

Tietosuojavaltuutetun toimistoon saatettiin vireille asia, joka koski henkilörekisteritietojen poistamista viranomaisten tietojärjestelmistä rekisterilakien nojalla. Tietosuojavaltuutetulta pyydettiin yleistä kannanottoa siitä, tarkoittavatko rekisterilakien määräykset tietojen poistamista rekistereistä sitä, että tiedot on hävitettävä tietojärjestelmistä? Vai voidaanko rekisterilakien määräykset tulkita niin, että tiedot on poistettava viranomaisen operatiivisesta tietojärjestelmästä, mutta ne voidaan siirtää passiivitietojärjestelmään ja säilyttää arkistolaitoksen määräyksillä pysyvästi niissä tapauksissa, joissa rekisteritiedoilla tai osalla niistä todetaan huomattava tutkimusarvo?

Tietosuojavaltuutetun kannanotto:

Henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö

Yksityiselämän suoja on perusoikeus. Suomen perustuslain 10 §:n 1 momentti sisältää lainsäädäntötoimeksiannon, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Eduskunnan perustuslakivaliokunta ja hallintovaliokunta ovat lausunnoissaan ottaneet kantaneet siihen, minkälaisista henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä asioista tulee säätää lain tasolla.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (mm. PeVL 35/2008 vp), todennut, että henkilötietojen suoja koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla.

Henkilötietolain soveltamisalasta

Henkilötietolain 2 §:n 2 momentin mukaan ”Tätä lakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.”

Henkilötietolain 3 §:n 1 momentin mukaan henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta. Olennaista henkilörekisterin muodostumisen kannalta on sama käyttötarkoitus. Eri lähteistä kerättävät henkilötiedot kuuluvat samaan loogiseen rekisteriin, vaikka ne kerätään eri lähteistä ja niitä käsittelevät eri tahot, jos käyttötarkoitus on sama. Henkilörekisteristä tulee laatia muun muassa henkilötietolain 10 §:n mukainen rekisteriseloste.

On syytä tunnistaa, että henkilörekisteri ja vireille saatetussa kysymyksessä mainittu tietojärjestelmä ovat kaksi eri asiaa. Tietojärjestelmä on käsitteenä laaja-alaisempi kuin henkilötietolaissa määritelty henkilörekisteri. Henkilörekisteri voi kuitenkin olla osa tietojärjestelmää. Se, että jokin henkilöä koskeva tieto on tietojärjestelmässä, ei kuitenkaan tarkoita välttämättä sitä, että tieto on osa henkilörekisteriä tai kuuluisi muutoin henkilötietolain soveltamisalaan.

Henkilötietolaki koskee henkilötietolain soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä. Se, mitä henkilötietoja henkilörekisteriin voi tallettaa, määräytyy henkilötietolain periaatteiden mukaan ja silloin, kun henkilörekisteristä säädetään erityislaissa, henkilötietolain ohella erityislaissa määritettyjen reunaehtojen mukaan. Arkistolain säännökset koskevat puolestaan arkistolain 6 §:ssä tarkoitettuja arkistonmuodostajalle saapuneita asiakirjoja. Arkistolain säännökset ja arkistolain nojalla arkistonmuodostussuunnitelmassa määritetyt säilytysajat soveltuvat käsitykseni mukaan siinä määriteltyihin asiakirjoihin, riippumatta siitä, sisältävätkö ne henkilötietoja vai eivät. Se, mitä tietoja saapuneista asiakirjoista puolestaan sisällytetään henkilörekisteriin tai se, liitetäänkö tietty asiakirja osaksi henkilörekisteriä, riippuu siitä, kuinka henkilörekisterin käyttötarkoitus ja tietosisältö on määritetty laissa tai muutoin henkilötietolain säännösten nojalla.

Henkilötietojen käsittelystä ja arkistoinnista

Henkilötietojen käsittely on suunniteltava henkilötietolain 6 §:n mukaisesti. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään. Henkilötietojen käsittelylle tulee aina olla laissa säädetty käsittelyperuste (Henkilötietolain 8 §, 12 §; ja 4 luku). Henkilötietolain 9 §:n mukaisesti käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia (*tarpeellisuusvaatimus*). Rekisterinpitäjän on myös huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä (*virheettömyysvaatimus*). Rekisterinpitäjän velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyn tarkoitus sekä käsittelyn merkitys rekisteröidyn yksityisyyden suojalle.

Henkilötietolaki on henkilötietojen käsittelyä koskeva yleislaki, jota sovelletaan lain 2 §:n mukaan, ellei jossain muussa laissa ole toisin säädetty. Jos erityisiä säännöksiä tai määräyksiä henkilötietojen säilyttämisestä ei ole, rekisterinpitäjän on arvioitava henkilötietojen säilytystarvetta muun muassa lainmukaista käsittelyperustetta sekä henkilötietolain 9 §:n mukaista tarpeellisuus- ja virheettömyysvaatimusta vasten. Tarvittaessa "Rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta oikaistava, poistettava tai täydennettävä rekisterissä oleva, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto. Rekisterinpitäjän on myös estettävä tällaisen tiedon leviäminen, jos tieto voi vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan." (Henkilötietolaki 29 §)

Viranomaisten osalta menettelytavat asiakirjojen säilyttämisaikojen määrittämiseksi on säädetty arkistolaissa, joka on erityislaki suhteessa henkilötietolakiin (kts. henkilötietolain 35 §). Asiakirjojen säilytysaikoja määriteltäessä tulee kuitenkin huomioida myös muista laeista, mukaan lukien henkilötietolaista, tulevat vaatimukset. Arkistolain 8 §:n mukaisesti "Arkistonmuodostajan on määrättävä tehtävien hoidon tuloksena kertyvien asiakirjojen säilytysajat ja -tavat sekä ylläpidettävä niistä arkistonmuodostussuunnitelmaa. Asiakirjojen säilytysaikoja määrättäessä on otettava huomioon, mitä niistä on erikseen säädetty tai määrätty. Arkistolaitos määrää, mitkä asiakirjat tai asiakirjoihin sisältyvät tiedot säilytetään pysyvästi." Arkistolakia koskevassa hallituksen esityksessä HE 187/1997 todetaan, että "Kukin arkistonmuodostaja tuntee parhaiten asiakirjojen säilytystarpeen virkatehtäviensä hoidon tukena sekä tehtäväaluettaan koskevien säädösten ja määräysten vaikutuksen asiakirjojen säilytystarpeeseen oikeusturvan takaamiseksi. Arkistolaitoksella on puolestaan asiantuntemus määritellä, mitkä asiakirjat ja tiedot tulisi säilyttää pysyvästi tieteellisen ja muun tutkimuksen tarpeisiin. Tarpeettoman aineiston seulonnan tehostaminen edellyttää, että pysyvästi säilytettävien asiakirjojen määrittely tapahtuu keskitetysti ja yhtenäisten periaatteiden mukaisesti, ja että viranomaiset säilyttävät pysyvästi vain arkistolaitoksen määräämät asiakirjat ja huolehtivat tehokkaasti muun aineiston hävittämisestä." Arkistolain 13 §:n mukaan "Asiakirjat, joita ei ole määrätty pysyvästi säilytettäväksi tulee hävittää niille määrätyn säilytysajan jälkeen siten, että tietosuojaa on varmistettu."

Eri viranomaisten ylläpitämiin henkilörekistereihin sisältyvien tietojen säilytysajoista määrätään usein asianomaista henkilörekisteriä koskevassa laissa. Kun viranomaisen rekisterinpitäjänä määrittelee arkistonmuodostussuunnitelmassa henkilörekisteriin sisältyvien tietojen ja henkilörekistereihin mahdollisesti sisältyvien asiakirjojen säilytysaikaa, tulee arkistonmuodostussuunnitelmaan määritettävässä säilytysajassa huomioida henkilötietojen poistamista koskeva erityislainsäädäntö sekä varmistaa, ettei tietoja säilytetä henkilörekisterissä pidempään, kuin laissa on säädetty. Tämä ei tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan kuitenkaan kavenna arkistolaitoksen laissa säädettyä määräysvaltaa.

Tiedon elinkaari

”Opas säilytysaikojen määrittelyn periaatteista” (Arkistolaitos 2010) mukaan asiakirjatiedon elinkaari jaetaan aktiivivaiheeseen, passiivivaiheeseen ja historialliseen vaiheeseen. Aineiston säilytys voi olla joko pysyvää (historiallinen vaihe) tai määräaikaista (aktiivinen ja passiivinen vaihe). Pysyvä säilytysvaihe tarkoittaa arkistolaitoksen pysyvästi säilytettäväksi määräämän aineiston säilytystä päätearkistossa tai tietojärjestelmässä, jonka arkistolaitos on hyväksynyt tällaisten tietojen säilytyspaikaksi. Elinkaaren aktiivivaiheessa tietoa käytetään päivittäisessä toiminnassa, jolloin esimerkiksi asiakkaan ja organisaation välinen asiakassuhde on voimassa. Elinkaaren passiivivaiheessa tietoa ei enää käytetä hyväksi organisaation operatiivisessa toiminnassa. Passiivivaiheessa olevien tietojen käyttöoikeudet täytyy rajoittaa siten, että ne ovat käyttöön saatavissa vain asiakirjahallinnon vastuuhenkilöiden kautta.”

Tietosuojavaltuutettu huomautti, että henkilötietolaissa ei ole käsitettä ”passiivirekisteri”. Tietosuojavaltuutettu on kuitenkin aiemmassa ratkaisukäytännössään katsonut, että edellä mainittuun passiivivaiheeseen siirtynyt tieto tai asiakirja ei enää ole henkilötietolain mukainen henkilörekisteri tai sen osa, jos sen käsittely ei enää ole henkilötietolain 6 §:n mukaisesti asiallisesti perusteltua. Esimerkiksi henkilötietolain mukaisen tarkastus- ja virheidenkorjausoikeuden ei pääsääntöisesti ole katsottu ulottuvan sellaisten arkistoon siirrettyjen henkilörekisterien henkilötietoihin, jotka ovat joko niin kutsutussa passiivisessa tai historiallisessa vaiheessa.

Johtopäätös

Vireille saatetussa kysymyksessä viitataan eräisiin erityislakeihin. Tietosuojavaltuutettu ei tässä kannanotossa ota kantaa yksittäisten säännösten osalta, vaan yleisellä tasolla siihen, kuinka henkilötietoja voidaan poistaa henkilörekisteristä. Koska erityissäännöksiä on useita, tulee henkilötietojen poistamisesta seuraavat toimenpiteet arvioida aina tapauskohtaisesti ja varmistaa, että näiltä osin menetellään lainmukaisesti.

Viranomaisen osalta lainsäädännökset osoittavat joskus sen, kuinka pitkään jotakin tietoa voidaan säilyttää henkilörekisterissä ja käsitellä laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Kun erityislainsäädännössä säädetään henkilötietojen poistoajoista, tulee kyseiset henkilötiedot poistaa henkilörekisteristä lain edellyttämällä tavalla. Vireille saatettuun kysymykseen viitaten tietosuojavaltuutettu totesi, että henkilötieto voidaan poistaa

henkilörekisteristä esimerkiksi hävittämällä tai siirtämällä se arkistoon siten, että tieto on joko passiivisessa tai historiallisessa vaiheessa. Tällöin kyseisen tiedon käyttömahdollisuudet kaventuvat Arkistolaitoksen oppaassa mainitulla tavalla. Tietoa voidaan siis säilyttää yhä muualla, kuin henkilörekisterissä ja muussa muodossa, kuten passiiviseen vaiheeseen siirrettynä arkistoitavana asiakirjana.

Mikäli kyseistä tietoa halutaan edellä mainitun arkistoinnin jälkeen käsitellä uudelleen, tulee varmistua siitä, että tälle tietojen käsittelylle on olemassa lainmukainen käsittelyperuste. Jos viranomaisen arkistoon siirrettyjä tietoja luovutetaan, tulee luovutuksen yhteydessä varmistua muun muassa siitä, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaiset luovutuksen edellytykset täyttyvät. Jos luovutettavat tiedot ovat henkilötietoja, tulee tietojen vastaanottajalla olla lainmukainen oikeus käsitellä kyseisiä tietoja, jollei erityistä syytä poikkeukseen ole.

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN SUUNNITTELUSTA OPISKELUHUOLTOREKISTERISSÄ (Dnro 1583/41/2014)

Asia:

Tietosuojavaltuutetulta kysyttiin koulutuksen järjestäjän ylläpitämän, oppilas- ja opiskelijahuoltolain 21 §:n 1 momentin mukaisen opiskeluhuoltorekisterin (kts. Myös 5.1 § 3 kohta, 14.4 § ja 20 § 1, 3, 4 ja 5momentti) henkilötietojen käsittelystä. Esimerkkinä käytettiin perusopetusta.

Tietosuojavaltuutettu antoi henkilötietojen käsittelyä koskevaa ohjausta. Tietosuojavaltuutetun tehtäviin ei kuulu antaa lupia tai päätöksiä jonkin tietojärjestelmän lainmukaisuudesta. Tässä vastauksessa ei myöskään käsitellä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädettyjen potilasrekisterien eikä psykologi- ja kuraattoripalveluiden asiakasrekisterien ylläpitoa.

Tietosuojavaltuutetun vastaus:

Sovellettava lainsäädäntö

Henkilötietojen käsittelyä arvioidaan toimintaa koskevien erityislakien perusteella. Perusopetuslaissa säädetään opetuksen toteuttamisesta ja oppimisen tukitoimista. Perusopetuslaissa tarkoitetussa opetuksessa olevan oppilaan oikeudesta opiskeluhuoltoon säädetään 1.8.2014 voimaan tulevassa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013, OHL 1.1 §), minkä vuoksi tämä laki tulee vaikuttamaan henkilötietojen käsittelyyn koulussa.

Lisäksi henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (HTL) yleislakina. Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä tai hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi (HTL 3 §1 kohta). Koulussa kaikki oppilaaseen yhdistettävissä olevat tiedot ovat henkilötietoja.

Viranomaistoiminnassa henkilötietojen käsittelyyn vaikuttavia säännöksiä on myös yleislakina sovellettavassa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (julkisuuslaki). Julkisuuslaissa säädetään muun muassa tietojen salassa pidosta (24 §, kts. myös OHL 22 § sekä perusopetuslain 40 §) sekä henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilörekisteristä (16.3 § ja 7 luku) ja hyvästä tiedonhallintatavasta (18 §).

Rekisterinpitäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä

Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjä (HTL 3 § 4 kohta). Kunnan järjestämässä perusopetuksessa rekisterinpitäjänä on kuntalain mukainen opetustoimen hallinnosta vastaava toimielin, joka viime kädessä vastaa rekisterinpidon lainmukaisuudesta. Yleensä se on lautakunta. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa on nimenomainen säännös siitä, että koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisteriä (OHL 21.1 §).

Henkilötietojen käsittelyn yleisiä periaatteita

Koulun ja sen oppilaiden välillä on asiallinen yhteys, johon henkilötietojen käsittely perustuu (HTL 8.1 § 5 kohta, kts. Myös 1 ja 4 kohta). Henkilötietolain 11 §:ssä määritellyjä arkaluonteisia tietoja voi käsitellä, jos niiden käsittely johtuu välittömästi koululle laissa säädetystä tehtävästä (HTL 12.1 § 5 kohta, kts. myös 1 kohta).

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään (HTL 6 § ja 7 §). Henkilötietoja voidaan käyttää vain määriteltyyn käyttötarkoitukseen henkilötietolain 7 §:n mukaisesti. Käsiteltävien henkilötietojen tulee olla tarpeellisia määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta (HTL 9 §). Henkilötietojen käsittelyn tulee myös olla asiallisesti perusteltua perusopetuksen järjestäjän toiminnan kannalta (HTL 6 §). Lisäksi rekisterinpitäjän tulee noudattaa huolellisuusvelvoitetta (HTL 5 §).

Perusopetukseen sovellettavat salassapitosäännökset ovat perusopetuslain 40 §:ssä, oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (22 §) sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslain) 24 §:ssä. Esimerkiksi pykälän 30 kohdan mukaan oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä.

Henkilötietolaissa on omaksuttu looginen rekisterikäsité. Samaan henkilörekisteriin kuuluvat erikseen pidetyt atk-rekisterit ja manuaaliset luettelot ja kortistot, jos niitä käytetään saman lainsäädännössä määrätyn tehtävän hoitamiseen (HTL 3 § 3 kohta). Henkilötietojen käsittelyn edellytetään olevan avointa. Jokaisesta henkilörekisteristä laaditaan jokaisen saatavilla oleva rekisteriseloste (HTL 10 §) ja rekisteröityjä sekä heidän huoltajiaan informoidaan henkilötietojen käsittelystä (HTL 24 §).

Kunnan ja kuntayhtymän järjestämään opetukseen sovelletaan arkistolakia. Arkistonmuodostamissuunnitelmassa tulee määritellä, kuinka kauan oppilaiden henkilötietoja säilytetään arkistossa sen jälkeen, kun oppilas on päättänyt koulunkäyntinsä. Tässä yhteydessä arvioidaan myös toimintaan liittyvien henkilörekisterien ja niihin sisältyvien henkilötietojen säilyttämisen tarve.

Henkilötietojen luovuttamisesta säädetään julkisuuslaissa (HTL 8.4 §). Salassa pidettäviä henkilötietoja voi julkisuuslain 26 §:n mukaan luovuttaa vain, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty tai jos se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. Sekä perusopetuslaissa (40 §) että oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa on salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä (OHL 22 § ja 23 §).

Opetuksen järjestäjä ylläpitää opiskeluhoitorekisteriä

Opiskeluhoitoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoito sekä opiskeluhoitoon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut (OHL 3 § ja 1.3 §:n määritelmät). Opiskeluhoitoon palveluissa ylläpidetään potilas- ja asiakasrekistereitä, mutta tässä vastauksessa ei käsitellä niitä (kts. OHL 5 § 1, 2 ja 4 kohta, 7 §, 8 §, 9 § 2-3 momentti, 10 §, 20.2 § ja 21 § 2-3 momentti).

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoitosuunnitelma toteutuu (OHL 9.1 §, 6 § ja 13 §). Sen avulla tuetaan oppimista sekä tunnistetaan, lievennetään ja ehkäistään mahdollisimman varhain oppisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia. Siihen sisältyy myös toiminta, jonka avulla tuetaan yksilöllistä hyvinvointia.

Oppilasrekisterin ohella koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoitoon rekisteriä (opiskeluhoitorekisteri). Oppilasrekisterin sisällöstä kts. Opetushallituksen julkaisu Julkisuus ja tietosuoja opetustoimessa kohdassa V 2.1. Opiskeluhoitorekisteriin talletetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa laadittavat opiskeluhoitokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat (OHL 21 § 1 momentti, kts. Myös 14 § 4 ja 5 momentti, 19 §). Opiskeluhoitokertomuksen sisällöstä säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (OHL 20 § 1 ja 3- 5 momentit).

Suojaamisvelvollisuus

Yleislakina sovellettavan henkilötietolain 32 §:n mukaan rekisterinpitäjän on toteutettava tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsystä ja laittomalta käsittelyltä (HTL 32 §). Toimenpiteiden toteuttamisessa on otettava huomioon muun muassa tietojen laatu sekä käsittelyn merkitys yksityisyyden suojan kannalta. Tietoturva-vaatimukset korostuvat, kun käsitellään henkilötietolain 11 §:ssä määriteltyjä arkaluonteisia tai salassa pidettäviä tietoja. Suojaamisvelvollisuus koskee myös henkilörekisterin tietojen siirtämistä.

Asianmukainen käyttöoikeushallinta kuuluu henkilötietojen suojaamiseen. Koulun henkilökuntaan kuuluva voi henkilötietolain 6 §, 7 §, 9 §, ja 32 § huomioon ottaen käsitellä vain sellaisia henkilötietoja, joita hän tarvitsee työtehtävissään. Työntekijällä ei ole tarpeellista ja asianmukaista käsitellä muita henkilötietoja. Muihin tietoihin nähden hän on ulkopuolinen, jolta henkilötiedot tulee suojata. Salassapitosäännökset tuovat

henkilötietojen käsittelylle vielä lisärajoituksia (OHL 22 §). Lisäksi henkilötietoja suojaamiseen liittyy luotettava tunnistaminen. Rekisterinpitäjänä toimiva opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että tunnistaminen tapahtuu luotettavasti.

Tietojärjestelmien tietoturvallisuuden valvontaan liittyy lokitietojen käsittely. Lokitietojen merkitys korostuu, jos käsitellään salassa pidettäviä tietoja. Lokitietojen avulla huolehditaan käyttäjien, rekisteröityjen ja ylläpitäjien oikeusturvasta, tietosuojasta ja tietoturvallisuudesta. Säännöllisellä valvonnalla on merkitystä väärinkäytösten ennaltaehkäisyssä ja selvittämisessä jälkikäteen.

Viranomaistoiminnassa tietojärjestelmien ja niihin sisältyvien tietojen suojaamisesta säädetään lisäksi julkisuuslain 18 §:ssä (kts. lisäksi julkisuuslain 22 §:n 2 momentti). Viranomaisen tulee hyvän tiedonhallintatavan luomiseksi ja toteuttamiseksi huolehtia muun ohella tietojärjestelmiin sisältyvien tietojen asianmukaisesta suojaamisesta asianmukaisin tietoturvallisuusjärjestelyin. Lisäksi tulee huolehtia siitä, että sen palveluksessa olevilla on tarvittava tieto tietojärjestelmien suojaamisesta noudatettavista menettelyistä, tietoturvallisuusjärjestelyistä ja tehtävänjaosta, samoin kuin siitä, että hyvän tiedonhallintatavan toteuttamiseksi annettujen säännösten, määräysten ja ohjeiden noudattamista valvotaan.

Vaikka opetuksen järjestäjä antaisi henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisesti toimeksiantosopimuksen perusteella ulkopuolisen tehtäväksi henkilötietojen käsittelyyn liittyviä tehtäviä, se vastaa edelleen rekisterinpitäjänä henkilötietojen käsittelystä ja tietoturvallisuusvaatimusten toteutumisesta. Henkilötietolain 5 §:n mukainen huolellisuusvelvoite ja 32 §:n mukainen suojaamisvelvoite koskevat myös sitä, joka itsenäisenä elinkeinon- tai toiminnan harjoittajana toimii rekisterinpitäjän lukuun. Toimeksisaajan on ennen tietojen käsittelyyn ryhtymistä annettava rekisterinpitäjälle asianmukaiset selvitykset ja sitoumukset sekä muutoin riittävät takeet henkilötietojen suojaamisesta.

Sähköisten palveluiden suunnitteluun vaikuttaa myös muu lainsäädäntö. Tulee ottaa huomioon esimerkiksi laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa sekä laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista. Niiden ohjaaminen ei kuulu toimivaltaani.

Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmä on antanut tietoturvallisuusohjeita julkishallinnon verkkopalveluiden toteuttamisesta. Oppaassa Oppilaiden henkilötietojen käsittely kodin ja koulun yhteistyössä viitataan henkilötietojen suojaamisessa Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmän ohjeisiin. Erityisesti viitataan Sähköisten palveluiden ja asioinnin tietoturvallisuuden ohjeeseen (Vahti 47/001) ja Lokiohjeeseen (Vahti 3/2009) ja Valtionhallinnon salauskäytäntöjen tietoturvaohjeeseen (Vahti 3/2008).

Tietosuojavaltuutettu ei ole ottanut yksittäistapauksissa kantaa siihen, millaiset henkilötietojen ja henkilörekisterien suojaustoimet katsotaan riittäviksi eri tilanteissa eikä hänen toimivaltaansa ei kuulu antaa todistuksia tai päätöksiä henkilötietojen käsittelyn turvallisuudesta yksittäisissä tietojärjestelmissä. Valtuutettu viittasi tältä osin

Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmän ohjeisiin. Opetustoimen hallinnosta vastaava toimielin kunnassa vastaa viime kädessä rekisterinpitäjänä siitä, että henkilötietoja käsitellään lainmukaisesti.

Hyvän tietojenkäsittelytavan luominen

Koulu voi käsitellä oppilasta koskevia henkilötietoja sille opetustoimen lainsäädännössä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi (arkaluonteisten tietojen käsittelystä, kts. HTL 12.1 § 5 kohta). Kirjattavien tietojen tulee olla yleislakina sovellettavan henkilötietolain mukaan koulun laissa säädettyjen tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellisia ja käsittelyn asiallisesti perusteltua koulun toiminnan kannalta (HTL 6 §, 9 § ja 12.1 § 5 kohta). Huoltajien suostumuksellakaan ei voida kirjata tarpeettomia tietoja.

Monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhoillon rekisteristä (opiskeluhoiltorekisteri) ja sen sisällöstä säädetään erityislakina sovellettavassa oppilas- ja opiskeluhoiltolaissa.

Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan ei kuulu arvioida perusopetuksen järjestäjälle oppilas- ja opiskeluhoiltolaissa säädettyjen tehtävien sisältöä. Arviointi kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön sekä opetussuunnitelman perusteista päättävän Opetushallituksen tehtäväksi (kts. POL 14 § ja OHL 13 §, 24 § sekä 28 §).

Henkilötietolain tavoitteiden toteutuminen perustuu siihen, että rekisterinpitäjä etukäteen arvioi, miten henkilötietoja on käsiteltävä, jotta lain vaatimukset täyttyvät. Hyvän tietojenkäsittelytavan ja yhtenäisen kirjaamiskäytännön aikaansaamiseksi sekä oppilaiden yksityisyyden suojan turvaamiseksi tietosuojavaltuutettu piti perusteltuna, että kirjaamiskäytännöistä annetaan yleisempää valtakunnallista ohjausta. Sen vuoksi tietosuojavaltuutettu lähetti vastauksen tiedoksi opetus- ja kulttuuriministeriölle ja Opetushallitukselle.

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ OPPILAS- JA OPISKELUHUOLLON PALVELUISSA

(Dnro 1574/41/2014)

Tietosuojavaltuutetulta kysyttiin oppilaiden ja opiskelijoiden henkilötietojen käsittelystä oppilas- ja opiskeluhoillon palveluissa. Kysymys liittyi 1.8.2014 voimaan tulevaan oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin.

Opiskeluhoillon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut (OHL 3 § 3 momentti, 5.1 § 1, 2 ja 4 kohta, 7 §, 8 §, 21 § 2, 3 ja 4 momentti). Palveluiden järjestämisvastuusta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (9 § 2 ja 3 momentti, kts. myös 10 §).

Opiskeluhoillon kuraattorit kirjaavat yksilötapaamisissa kertyvät asiakastiedot opiskeluhoillon kuraattorin asiakaskertomukseen, joiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (OHL 20 § 2 momentti). Koulu ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö ja muut opiskeluhoiltoa

toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 12 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä (OHL 20 § 2 momentti). Lain esitöissä todetaan, että muita tällaisia terveydenhuollon ammattihenkilöitä ovat ainakin opiskeluhuollon psykologit (HE67/2013). Kts. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2 ja 5 §, jossa psykologi on mainittu.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluita ja koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa (OHL 24 § 2 momentti). Tietosuojavaltuutettu neuvoo kysymään lisätietoja myös sosiaali- ja terveysministeriöstä, joka on valmistellut oppilas- ja opiskelijahuoltolakia.

KYSYMYS VIDEOTALLENTEEN ESITTÄMISESTÄ (Dnro 947/41/2013)

Asia:

Tietosuojavaltuutetulta kysyttiin valtuustoaloitteesta, joka koski kaupunginvaltuuston kokousten kuvaamista ja materiaalin esittämistä. Kysyjä kertoi tekevänsä selvitystä aloitteeseen liittyen ja tiedusteli, onko seikkoja, jotka tulisi ottaa huomioon henkilötietolain puitteissa. Lisäksi hän tiedusteli, mitä eroa sillä on, näytetäänkö kokous suorana Internet-lähetysenä vai laitetaanko se verkkoon myöhempää katselua varten.

Ohjaus:

Tietosuojavaltuutetulla ei ole lupatoimivaltaa. Jokainen rekisterinpitäjä vastaa itse henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta omassa toiminnassaan. Tietosuojavaltuutettu antaa kuitenkin yleistä ohjausta ja neuvontaa henkilötietojen käsittelyyn liittyen.

Henkilötiedon käsite ja henkilötietolain soveltamisala

Henkilötietolaki (523/1999) on henkilötietojen käsittelyä koskeva yleislaki ja sen periaatteita sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn, ellei erityislaissa toisin säädetä. Kuvaamisesta ei ole säädetty erityistä tietosuojalakia.

Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Henkilötietolaissa tarkoitetaan henkilötiedolla kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi. Valokuva tai muu kuvamateriaali, josta henkilö on tunnistettavissa, on lähtökohtaisesti henkilötieto

Henkilötiedoilla tarkoitetaan alustalle (tallentava video, tietokone, digitaalikamerajärjestelmä, palvelin tms.) talletettuja tietoja, jotka voidaan tunnistaa tiettyä

luonnollista henkilöä koskevaksi (esimerkiksi kuva). Näin ollen talletetut kuvat ja ääni ovat henkilötietolaissa tarkoitettuja henkilötietoja, jos henkilö on niistä tunnistettavissa.

Tietosuoja-valtuutettu muistutti kuitenkin, että henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään. Tästä säädetään henkilötietolain 6 §:ssä.

Lisäksi hän huomautti, että henkilötietojen käsittelyä toimituksellisia sekä taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten koskevat soveltuvien osin ainoastaan 1–4 ja 32 §, 39 §:n 3 momentti, 40 §:n 1 ja 3 momentti, 42 §, 44 §:n 2 kohta, 45–47 §, 48 §:n 2 momentti sekä 50 ja 51 §, jollei 17 §:stä muuta johdu.

Henkilötietolain lisäksi

Yleisenä ohjauksena tietosuoja-valtuutettu kiinnitti huomiota kaupunginvaltuuston kokousten kuvaamisessa ainakin seuraaviin seikkoihin:

1. Kunnan tiedottamisvelvollisuuteen

- kuntalain (365/1995) 29 §:ään
- ja julkisuuslain (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999) 20 §:ään
- *"Kunnan yhteisten asioiden hoitoa sisältävistä päätöksistä ja niiden valmistelusta on tiedotettava. Yksityishenkilöitä ja -asioita koskevista päätöksistä ei yleensä ole tarpeellista tiedottaa yksityiskohtaisesti. Jokaisen tiedonsaantioikeus muista kuin salassa pidettävistä asiakirjoista on kuitenkin turvattava."*- Kuntaliiton yleiskirje 10/80/2008

2. Julkisuuslain (621/1999) salassapitosäännöksiin

- Miten on tarkoitus käsitellä asioita, jotka ovat julkisuuslain nojalla salassapidettäviä?
- Tietosuoja-valtuutettu ei ole toimivaltainen arvioimaan toisen viranomaisen puolesta, mikä tieto on julkinen ja salassapidettävä. Jokainen viranomainen tulkitsee salassapitosäännöksiä omasta puolestaan. Viime kädessä asian ratkaisee tuomioistuimien. Ohjausta voi kuitenkin hakea esim. toimistomme oppaista *Henkilötietojen luovuttaminen viranomaisten henkilörekistereistä* ja *Salassapidettävien tietojen luovuttaminen viranomaisten henkilörekistereistä*.
- Erityisesti ottaen huomioon Kuntaliiton ohjeet Salassapidettävien asiakirjojen ja henkilötietojen käsittelystä

<http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/yleiskirjeet-lausunnot/yleiskirjeet/2008/Sivut/Yleiskirje-10-80-2008-Salassapidettavien-asiakirjojen-ja-henkilötietojen-kasittelysta.aspx>

- Miten on tarkoitus käsitellä asioita, jotka eivät ole julkisuuslain nojalla salassapidettäviä, mutta Kuntaliiton ohjeen perusteella tiedottamisintressi ei edellyttäisi tiedon julkaisemista verkossa ja yksityisyyden suojan kannalta tietoa ei tulisi verkossa julkaista?
- Yksityisyyden suojan ja julkisuusperiaatteen väliseen rajanvetoon ja punnintaan on tärkeää kiinnittää huomiota.

3. Siihen, mitä on säädetty laissa sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003)

- lakia sovelletaan Suomessa harjoitettavaan julkaisu- ja ohjelmatoimintaan
- vastaavasta toimittajasta säädetään lain 4 §:ssä
- ohjelman ja verkkojulkaisun tallentamisesta säädetään lain 6 §:ssä
- Julkaisijan on huolehdittava siitä, että julkaisussa, aikakautisessa julkaisussa ja verkkojulkaisussa on tieto julkaisijasta. (5 §)
- lain 4 luvun säännökset vastuusta verkkoviestin sisällöstä

Tietosuojavaltuutettu katsoi, että valtuuston kokousten suoratoisto (englanniksi *streaming*) voi olla sinänsä asiallisesti perusteltua toimintaa, kun se toteutetaan siten, ettei samalla paljasteta henkilöiden julkisuuslain tai erityislain nojalla salassapidettäviä tai arkaluonteisia henkilötietoja.

YRITYKSEN KULUNVALVONTAJÄRJESTELMÄN HENKILÖREKISTERIN KÄYTÖSTÄ (Dno 1661/41/2014)

Asia:

Luottamusmies pyysi lausuntoa ja lain tulkintaa yrityksen kulunvalvontajärjestelmään syntyvän henkilörekisterin käytöstä:

Kulunvalvontajärjestelmä

XX osuuskunnassa on käytössä elektronisella avaimella toimiva kulunvalvontajärjestelmä, jonka pääasiallinen tarkoitus on työajanseuranta ja tehtäväleimausten seuranta palkanmaksua varten. Elektroniset avaimet toimivat työpaikan tilojen ovien avaimina sekä maksuvälineenä työpaikan ruokalassa.

Näkemysero rekisterin käytöstä

Kaikista avaimen leimauksista jää merkintä valvontajärjestelmään. Myös pääsy työterveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotolle rekisteröityvät järjestelmään. Merkinnoista voidaan muodostaa rekistereitä, joiden perusteella on mahdollista valvoa yksittäisen työntekijän liikkumista työpaikan tiloissa. Työnantajan edustajan mukaan tällainen rekisteri muodostetaan vain poikkeustilanteissa. Työntekijöiden luottamusmies on esittänyt, että tällaisen rekisterin muodostamisesta ja käytöstä laadittaisiin selkeä ohjeistus ja määritettäisiin, ketkä yksittäisen työntekijän liikkumisia koskevan rekisterin saavat muodostaa ja ketkä sitä saavat tarkastella. Olennaista on myös se, että tällaisen tarkastelun kohteeksi tullee henkilölle kerrotaan, että hänen henkilökohtaiset liikkumisensa joutuvat erityistarkkailun kohteeksi.

Työnantaja on ilmoittanut, että luottamusmiehen esityksen mukaista ohjeistusta ei laadita, koska laillista velvoitetta ohjeistukseen laatimiseen ei ole. Lisäperusteeksi työnantaja ilmoitti, että on riski, että valvontaa suorittanut taho ei muista tällaista informointivelvoitetta.

Lausuntopyyntö

Luottamusmies pyysi tietosuojavaltuutetun lausuntoa em. asiasta. Jos joku työnantajan edustaja katsoo jossakin määrittelemättömässä poikkeustapauksessa oikeudekseen käyttää valtuuksiaan henkilörekisterin muodostamiseen yksittäisen työntekijän leimaustiedoista ja sen käyttämiseen harkintansa mukaan, vaarantuvat ao. työntekijän oikeudet ja myös yksityisyyden suoja. Tämä erityisesti silloin, kun työntekijä ei tiedä olevansa erityistarkkailun kohteena. Työnantaja ilmoittaa, että puheena oleva henkilörekisteri muodostetaan vain poikkeustapauksessa. Tällaisia poikkeustapauksia voivat olla epäily väärinkäytöksistä tai rikollisesta toiminnasta työpaikalla. Jos työnantaja vetää radikaaleja johtopäätöksiä pelkästään rekisterin tietojen perusteella, saattaa tarkastelun kohteena oleva työntekijä joutua vakavien toimenpiteiden kohteeksi täysin perusteettomasti. XX osk. sertifioidussa johtamisjärjestelmässä on lukuisa määrä erilaisia ohjeita, joista mikä tahansa saattaa arkisessa toiminnassa unohtua. Unohtamisen riski ei voi olla peruste sille, että asioista ei tehdä ohjeita.

Tietosuojavaltuutetun yleinen ohjaus ja kannanotto:

Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan kuuluu ensisijaisesti antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa henkilötietojen lainmukaisesta käsittelystä. Tietosuojavaltuutetulla ei ole lupa- tai kieltotoimivaltaa henkilötietojen käsittelyn osalta, vaan jokainen rekisterinpitäjä vastaa itse henkilötietojen lainmukaisesta käsittelystä. Tietosuojavaltuutetun ohjaukset ja kannanotot eivät ole sitovia valituskelpoisia päätöksiä. Tietosuojavaltuutettu totesi esitetyn asian osalta yleisenä ohjauksena seuraavaa:

Henkilötietolain (523/1999) 2 §:n mukaan lakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnoista muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan

automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta.

Henkilötietoja voidaan käsitellä, jos henkilötietojen käsittely on asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta (henkilötietolaki 6 §) ja käsittelyyn löytyy henkilötietolain 8 §:ssä säädetty peruste. Työnantajalla on oikeus käsitellä työntekijöitään koskevia henkilötietoja. Henkilötietoja voidaan siis käsitellä esim. palvelussuhteen hoitamiseksi ja siitä johtuvien velvoitteiden vuoksi.

Työelämän tietosuojalain (759/2004) 3 §:n mukaan työnantaja saa käsitellä vain välittömästi työntekijän työsuhteen kannalta tarpeellisia henkilötietoja, jotka liittyvät työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamiseen tai työnantajan työntekijöille tarjoamiin etuuksiin taikka johtuvat työtehtävien erityisluonteesta. Tarpeellisuusvaatimuksesta ei voida poiketa työntekijän suostumuksella.

Työntekijöiden leimaamismerkinnöistä kulunvalvontajärjestelmään tai työajan seuranta -järjestelmään tallentuvat tiedot/merkinnät ovat työntekijöitä koskevia henkilötietolain 3 §:n 1 kohdan tarkoittamia henkilötietoja ja niistä muodostuu henkilötietolain 3 § 3 kohdan tarkoittama henkilörekisteri, jonka käyttötarkoitus on esim. työpaikan työntekijöiden kulunvalvonta ja/tai työajan valvonta ja seuranta ja/tai henkilöstöhallinnon asioiden hoito. Tietosuojavaltuutettu katsoi, että pääsääntöisesti kunkin työntekijän kulunvalvontamerkinnöistä ei muodostu erillistä rekisteriä, vaan kaikkien työntekijöiden merkinnöistä/leimauksista muodostuu yhtenäinen tiettyä käyttötarkoitusta, esim. työajan seurantaa ja henkilöstöhallinnon asioiden hoitamista varten perustettu yrityksen henkilörekisteri tai se on osa yrityksen esim. henkilöstöhallinnon rekisteriä.

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan yhtä tai useampaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty.

Tietosuojavaltuutettu viittasi perusteluinaan työelämän tietosuojalain esitöissä (HE 75/2000, 8 § yksityiskohtaiset perustelut, nykyinen 21 §) todettuun, että teknisellä valvonnalla tarkoitetaan esimerkiksi työpaikoilla tapahtuvaa kulunvalvontaa ja erilaisia kirjautumisjärjestelmiä. Työnantaja velvoitetaan noudattamaan vähintään tiettyjä menettelytapoja valvonnan järjestämisessä ja tällä tavoin menettelytapojen avulla saada työpaikoille käyttöön hyviä ja työntekijöiden yksityisyyden turvaavia käytäntöjä. Säännös ei kuitenkaan perusta oikeutta teknisen valvonnan käyttöön, vaan sen laajuus ja sallittavuus määräytyy muun lainsäädännön perusteella. Työsopimuslain mukaan työntekijäaseman keskeinen tunnusmerkki on, että työtä tehdään työnantajan johdon ja valvonnan alaisena. Tällä ns. direktio-oikeudella tarkoitetaan työnantajan oikeutta määrätä mm. työn suoritustavasta, laadusta ja laajuudesta sekä työnteon ajasta ja paikasta. Työnjohto- ja valvontaoikeutta rajoittavat tietyt perusoikeudet, työlainsäädäntö ja työntekijöihin ja virkamiehiin sekä heidän työnantajinsa sovellettava muu lainsäädäntö.

Tietosuojavalvottu kiinnitti erityisesti huomiota siihen, että työelämän tietosuojalain 21 §:n mukaisesti tulee kaikki työntekijöihin kohdistuva tekninen valvonta käydä läpi yhteistoimintamenettelyssä työpaikalla.

Työntekijöihin kohdistuvan kameravalvonnan, kulunvalvonnan ja muun teknisin menetelmin toteutetun valvonnan tarkoitus, käyttöönotto ja valvonnassa käytettävät menetelmät sekä sähköpostin ja muun tietoverkon käyttö sekä työntekijän sähköpostin ja muuta sähköistä viestintää koskevien tietojen käsittely kuuluvat yhteistoiminnasta yrityksissä annetussa laissa tarkoitetun yhteistoimintamenettelyn piiriin. Muissa kuin yhteistoimintalainsäädännön piiriin kuuluvissa yrityksissä ja julkisoikeudellisissa yhteisöissä työnantajan on ennen päätöksentekoa varattava työntekijöille tai heidän edustajilleen tilaisuus tulla kuulluiksi edellä mainituista asioista. (13.3.2009/126)

Yhteistoiminta- tai kuulemismenettelyn jälkeen työnantajan on määriteltävä työntekijöihin kohdistuvan teknisin menetelmin toteutetun valvonnan käyttötarkoitus ja siinä käytettävät menetelmät sekä tiedotettava työntekijöille valvonnan tarkoituksesta, käyttöönotosta ja siinä käytettävistä menetelmistä sekä sähköpostin ja tietoverkon käytöstä.

Kantani mukaan työnantajalla on oikeus yhteistoiminta- tai kuulemismenettelyn jälkeen määritellä työntekijöihin kohdistuvan teknisin menetelmin toteutetun valvonnan käyttötarkoitus ja siinä käytettävät menetelmät sekä direktio-oikeuden nojalla määrätä työpaikalla tapahtuvasta kulunvalvonnasta ja/tai työaikavalvonnasta edellä mainittujen lainkohtien velvoitteita ja menettelytapoja noudattaen.

Kiinteistöjen kulunvalvonnan osalta kyseeseen voivat tulla myös organisaation asiakaspalveluun, turvallisuuteen ja tietoturvallisuuteen liittyvät asianmukaiset henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset. Valvonnan toteuttamisessa on otettava huomioon henkilötietolain lainkohdat ja erityisesti työelämän tietosuojalain 3 §:n tarpeellisuusvaatimus sekä tiedotettava työntekijöille valvonnan tarkoituksesta, käyttöönotosta ja siinä käytettävistä menetelmistä siten kuin työelämän tietosuojalain 21 §:ssä säädetään. Työnantajan on rekisterinpitäjänä huolehdittava henkilötietolain 24 §:n ja työelämän tietosuojalain 4 §:n mukaisesta informoinnista työntekijöitään/rekisteröityjä kohtaan. Informointivelvoitteen osalta on huolehdittava mm. siitä, että rekisteröidyt/työntekijät ovat tietoisia henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoituksesta sekä valvonnan tarkoituksesta ja menetelmistä.

Ennen henkilörekisterin, esim. kulunvalvontarekisterin tai -järjestelmän perustamista tulee ottaa huomioon henkilötietolain 5 §:ssä säädetty huolellisuusvelvoite ja 6 §:n rekisterinpitäjän toiminnan kannalta asiallisesti perustellun käsittelyn vaatimus. Henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään.

Rekisterinpitäjä on velvollinen määrittelemään 7 §:n mukaisesti rekisterin käyttötarkoituksen. Rekisterinpitäjä on velvollinen laatimaan henkilötietolain 10 §:n mukaisen rekisteriselosteen. Rekisteriselosteeseen on merkittävä mm. henkilötietojen käsittelyn tarkoitus ja se tulee pitää jokaisen rekisteröidyn saatavilla.

Rekisterinpitäjän tulee etukäteen määritellä, ketkä organisaatiossa käsittelevät henkilötietoja, mm. kulunvalvontatietoja tai työajanseurantietoja. Henkilötietoja saavat käsitellä ne, joiden työtehtäviin tai asemaan se asiallisesti perustellen kuuluu. Useimmiten kyseeseen tulevat henkilöstöhallinnon asioita hoitavat, esimiehet ja/tai organisaation turvallisuudesta vastaavat henkilöt. Rekisterinpitäjän on lisäksi huolehdittava henkilötietolain 32 §:n mukaisesta suojaamisvelvoitteesta ja huolehdittava siitä, että tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet on toteutettu henkilötietojen suojaamiseksi asiattomilta pääsyiltä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämiseltä, muuttamiselta tai luovuttamiselta.

Lähtökohtaisesti jokaisella on myös itseään koskevien henkilötietojen/kulunvalvontatietojen osalta tarkastusoikeus, siten kuin henkilötietolain 26 § - 28 §:ssä säädetään.

Tietosuoja-valtuutettu kiinnitti lopuksi huomiota siihen, että yhteistoimintamenettelyiden toteutumisen valvonta kuuluu ammattiliitoille.

REKISTERIT YHTEISELLÄ RAKENNUSTYÖMAALLA TYÖSKENTELEVISTÄ (Dnro 1769/44/2014)

Asia:

Tietosuoja-valtuutetulta on kysytty 1.7.2014 voimaan tulleesta pääurakoitsijan velvoitteesta luetteloida yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevät työntekijät ja verottajalle tapahtuvasta ilmoitusmenettelystä sekä henkilötietojen käsittelystä tässä yhteydessä. Tietosuoja-valtuutetulta on myös kysytty rekisteri-ilmoitusvelvollisuudesta sekä tietojen suojaamisesta ja säilyttämisestä.

Tietosuoja-valtuutetun yleinen ohjaus ja kannanotto:

Rekisterinpidosta ja henkilötietojen keräämisestä on säädetty työturvallisuuslaissa. Pääurakoitsijan tai muun päätoteuttajan tai rakennuttajan on pidettävä ajantasaista luetteloa yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevistä työntekijöistä ja itsenäisistä työnsuorittajista. Luettelosta on käytävä ilmi:

- 1) henkilön etu- ja sukunimi, syntymäaika ja veronumero;
- 2) työmaalla työskentelyn alkamis- ja päättymispäivämäärä;
- 3) työntekijän työnantajan nimi ja Y-tunnus tai sitä vastaava ulkomainen tunnistus;

4) lähetetyistä työntekijöistä annetun lain 4 a §:ssä tarkoitetun edustajan nimi ja yhteystiedot Suomessa.

Työnantajan on annettava työntekijöistään pääurakoitsijalle tai muulle päätoteuttajalle tarpeelliset tiedot 1 momentissa tarkoitetun luettelon pitämistä varten.

Luetteloon kerättävien henkilötietojen käsittelyyn ja rekisteröidyn henkilön oikeuksiin sovelletaan muutoin henkilötietolakia.

Henkilötietojen käsittelyn osalta tietosuojavaltuutettu totesi, että luettelo muodostaa lakisääteisen henkilörekisterin, jolloin myös kaikki rekisterinpidolliset vastuut tulevat pääurakoitsijan, toteuttajan tai rakennuttajan huolehdittavaksi. Pääurakoitsijan tai muun toteuttajan tulee laatia rekisteriseloste, josta käy ilmi rekisterinpitäjä, tietosisältö sekä tietojen käyttötarkoitus ja pitää se kaikkien rekisteröityjen saatavilla.

Rekisterinpitäjän velvollisuuksiin kuuluu myös informoida rekisteröityjä henkilötietojen käsittelystä. Työelämän tietosuojalain mukaan työsuhteen aikana kerättävät henkilötiedot tulee käydä läpi työpaikan yhteistoimintamenettelyissä ja työntekijöille tulee tiedottaa henkilötietojen käsittelystä.

Mikäli pääurakoitsija/toteuttaja rekisterinpitäjänä itse hallinnoi rekisterinpitoa ja pitää työmaakohtaista luetteloa työntekijöistä ja työnsuorittajista, ei tällaisesta käsittelystä ole ilmoitusvelvollisuutta tietosuojavaltuutetulle, koska rekisterinpidosta on laissa säädetty. Mikäli henkilötietojen tietojenkäsittely ja rekisterinpito ulkoistetaan toimeksiannonsaajalle, tulee tästä ulkoistamisesta tehdä rekisteri-ilmoitus tietosuojavaltuutetulle.

Lain mukaan pääurakoitsijan tai muun päätoteuttajan on säilytettävä rakennustyömaata koskeva luettelo kuusi vuotta sen vuoden päättymisestä, jona työmaa valmistui. Tältä osin henkilörekisterit ja henkilötiedot tulee säilyttää siten, että henkilötietolain 32 §:n suojaamisvelvoite toteutuu. Rekisterinpitäjän on toteutettava tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämiseltä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä. Toimenpiteiden toteuttamisessa on otettava huomioon käytettävissä olevat tekniset mahdollisuudet, toimenpiteiden aiheuttamat kustannukset, käsiteltävien tietojen laatu, määrä ja ikä sekä käsittelyn merkitys yksityisyyden suojan kannalta. Rekisterinpitäjän tulee määritellä, kenellä on työtehtäviensä tai asemansa vuoksi pääsy rekistereihin ja oikeus käsitellä henkilötietoja.

Myös siltä osin kun henkilötietoja lähetetään ja siirretään ilmoitusmenettelyn täyttämiseksi viranomaiselle sekä yritysten välillä, tulee tietojen riittävästä suojaamisesta ja tietoturvallisuudesta huolehtia. Tietosuojavaltuutettu on mm. suositellut, että henkilötietojen ja rekistereiden lähettämisessä on suositeltavaa käyttää salattua sähköpostia.

Sovelletut säädökset:

Työturvallisuuslaki (738/2002) 52 b § (24.5.2013/364)

Henkilötietolaki (523/1999) 2 §, 3 §, 5 §, 6 §, 10 §, 24 §, 32 §, 36 §

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004, työelämän tietosuojalaki) 3 §, 4 §:n 2 ja 3 mom.

ANALYYTTISTEN PALKKAUSJÄRJESTELMIEN ARVIOINTITIEDOISTA MUODOSTUVISTA REKISTEREISTÄ (Dnro 1834/03/2013)

Asia:

Toimihenkilöiden työehtosopimuksilla sovituissa analyyttisissä palkkausjärjestelmissä arvioidaan työtehtävien vaativuutta sekä toimihenkilön henkilökohtaista pätevyyttä ja suoriutumista tehtävästä. Tehtävien vaativuuden arvioinnit perustuvat palkkausjärjestelmissä sovittuihin arviointijärjestelmiin. Arviointijärjestelmissä tehtävät pisteytetään vaativuutensa mukaan eri arviointitekijöiden pohjalta. Arviointitekijöiden määrä vaihtelee eri työehtosopimuksissa. Arvioinnissa muodostuu jokaiselle toimihenkilölle tehtäväkohtainen pisteytys, jonka pohjalta henkilön tehtävän vaativuuden mukainen palkka määräytyy.

Henkilökohtaisen pätevyyden ja suoriutumisen arvioinnissa ei työehtosopimuksilla ole sovittu tiettyä vakiomuotoista arviointijärjestelmää, vaan yritykset voivat sen vapaasti päättää työehtosopimuksen reunaehtojen puitteissa. Arviointijärjestelmistä syntyy aina joko numeraalinen tai sanallinen arviointi jokaisesta toimihenkilöstä. Tämän arvioinnin pohjalta muodostuu henkilön henkilökohtainen palkanosa. Lausuntopyynnön liitteenä on mallina analyyttisestä palkkausjärjestelmästä Kemianalan toimihenkilöiden palkkausjärjestelmän ylläpito-ohjeet. Ammattiliitto Pro pyysi tietosuojavaltuutetulta lausuntoa seuraavista kysymyksistä:

- 1) Muodostaako palkkausjärjestelmien tehtävien vaativuuden pisteytyksissä syntyvä pisterekisteri henkilötietorekisterin?
- 2) Muodostavatko henkilökohtaista pätevyyttä arvioitaessa syntyvät arviointitiedot (numeraaliset tai sanalliset) henkilötietorekisterin?
- 3) Onko yksittäisellä työntekijällä oikeus pyytää nähtäväkseen yllä mainituissa rekistereissä olevat henkilökohtaiset tietonsa?

Tietosuojavaltuutetun vastaus ja yleinen ohjaus:

Henkilötiedon käsitteestä ja henkilörekisterin määritelmästä

Henkilötietolain (523/1999) 2 §:n säännöksiä sovelletaan henkilötietojen automaattiseen tietojen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Henkilötietolain 3 § 1 kohdan mukaisesti työntekijän henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia työntekijän ominaisuuksia tai elinolosuhteita kuvaavia merkintöjä. Henkilötieto voi olla kirjallinen tai koneellisesti, sähköisesti tai optisesti tai magnetoimalla talletettu tieto, mutta ei yksinomaan suullinen tieto, ellei se perustu rekisteriin tallennettuun tietoon.

Henkilötietolain 3 §:n 3 kohdan mukaan henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta.

Siltä osin kun kysymyksessä on palkkausjärjestelmien esim. tehtävien vaativuuden pisteytykset tai tehtäväkohtaisten vaatimusten kuvailut tai vaativuusluokat taikka arviointitehtävien pisteytykset sellaisenaan liittyen itse tehtävään tai tehtäväkuvaan, ilman että tiedot on yhdistetty luonnolliseen henkilöön, ei kyseessä vielä ole henkilötietojen käsittely.

Kun palkkausjärjestelmien mukaan määräytyvät työntekijää koskevat palkka- ja arviointitiedot pisteytyksineen taikka muut merkinnät yhdistetään tai ovat yhdistettävissä luonnolliseen henkilöön/työntekijään, on tällöin kyseessä henkilötietojen käsittely ja ne kuuluvat kunkin työnantajan henkilöstöhallinnon rekisteriin tai ne muodostavat henkilöstöhallinnon rekisterin tai sen osan.

Tietosuojavaltuutettu ohjasi henkilötiedon käsitteen osalta tutustumaan myös ohessa linkkinä olevaan EU:n WP 29 tietosuojatyöryhmän (tietosuojadirektiivin 29 artiklan mukaisen kansallisista tietosuojavaltuutetuista muodostetun työryhmä) WP 136, 20.6.2007, lausunto 4/2007 henkilötietojen käsitteestä, jossa on tulkittu henkilötiedon määritelmää ja sitä, mitä henkilötietodirektiivin henkilötiedolla tarkoitetaan:

http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/index_en.htm

Työntekijää koskeva arviointi ja tarpeellisuusvaatimus sekä henkilötietojen käsittely

Henkilötietolain (523/1999) 8.1 §:n 5 kohdan mukaan työnantajalla on oikeus käsitellä asiallisen yhteyden vuoksi palvelussuhteessa olevien työntekijöiden henkilötietoja.

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004) 3 §:n mukaan työnantaja saa käsitellä vain työntekijän työsuhteen kannalta välittömästi tarpeellisia henkilötietoja, jotka liittyvät työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamiseen ja työnantajan työntekijöille tarjoamiin etuuksiin taikka johtuvat työtehtävien erityisluonteesta. Tästä tarpeellisuusvaatimuksesta ei voida poiketa edes työntekijän suostumuksella.

Tietosuojavaltuutettu on aikaisemmissa kannanotoissaan (mm. dnro 287/451/2003 ja 132/41/2006) todennut, mm. että kehityskeskusteluissa käydyt neuvottelut sekä niissä tapahtuvat esimiehen suorittamat arviot työntekijöistä taikka esimiehen ja alaisen väliset

keskinäiset arvioinnit tai itsearvioinnit esim. palkkauksen perusteen arviointia varten, jotka merkintöjen, muistion tai muun asiakirjan muodossa tallennetaan tai on tarkoitus tallentaa työnantajan henkilötietolain 3 § 3 kohdan tarkoittamaan henkilörekisteriin tai henkilöstöhallinnon tietojärjestelmiin, voidaan katsoa olevan työnantajan henkilöstöhallinnon henkilörekistereissä olevia työntekijöitä koskevia henkilötietoja.

Kehityskeskustelujen ja arviontien yhteydessä hankittavien henkilötietojen käsittelyyn liittyy olennaisesti henkilötietolain perusteluissa HE 96/1998 esitetty yksityisyyden suojaan kuuluva oikeus kunniaan ja oikeus tulla arvostetuksi oikeiden ja oleellisten tietojen perusteella. Henkilötietolain 6 §:n asianmukaisuusvaatimuksen mukaisesti henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta.

Henkilötietolain 7 §:n käyttötarkoitussidonnaisuusvaatimuksen mukaisesti henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään eikä tiettyyn tarkoitukseen kerättyjä tietoja saa käyttää muuhun tarkoitukseen. Henkilötietolain 9 § 2 momentin mukaan rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä ja vanhentuneita henkilötietoja käsitellä (virheettömyysvaatimus). Rekisterinpitäjän velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyn tarkoitus sekä käsittelyn merkitys rekisteröidyn yksityisyyden suojalle.

Tietosuojavaltuutettu on lisäksi kannanotossaan 759/452/2003 todennut, että arvioinnin ja kehityskeskustelun perusteella laadittavan muistion tai muun asiakirjan sisältävien merkintöjen tulee täyttää em. laki yksityisyyden suojasta työelämässä 3 §:ssä säädetty tarpeellisuusvaatimus. Arvioinnin tarkoitus liittyy työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamiseen sekä usein myös työnantajan työntekijöille tarjoamiin etuuksiin, kuten lisäkoulutukseen. Valtuutetun käsityksen mukaan työnantajan palkkausjärjestelmän mukaisen työntekijän henkilökohtaisen palkanosan maksaminen arvioinnin perusteella on sellainen tieto, joka liittyy työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamiseen. Työnantajan olisi syytä laatia sellainen arviointilomake tai pohjapaperi, joka täyttää 3 §:n tarpeellisuusvaatimuksen.

Tietosuojavaltuutettu on lisäksi em. kannanotossaan todennut, että esimiehen ja alaisen kehityskeskustelun ja arvioinnin keskeinen luonne on sen luottamuksellisuus, jota tulee työyhteisössä vaalia ja ylläpitää siten, että arviointikeskusteluissa käydyt sekä suulliset keskustelut sekä aineisto säilyvät luottamuksellisena. Arviointikeskustelun alussa olisi syytä ilmoittaa työntekijälle, mitä henkilötietoja tullaan käsittelemään, miksi ja mitä tarkoitusta varten ne ovat tarpeellisia ja mitkä tahot tai yksiköt organisaation sisällä, esimerkiksi henkilöstöosasto, hallinto-osasto, yksikön johtajat tai esimiehet, tulevat nämä tiedot saamaan. Edellyttäen, että arviointimuistiot kootaan vähintään henkilötietolain 3 § 3 kohdan mukaiseen manuaaliseen henkilörekisteriin tai niitä käsitellään edes osittain automaattisen käsittelyn avulla, kuuluu tunnistettavia ihmisiä koskevat, arviontien perusteella tallennetut merkinnät tai muistioille tai muille asiakirjoille tallennetut merkinnät henkilötietolain soveltamisalaan, joiden suunnittelusta, käyttötarkoituksen määrittelystä ja

suojaamisesta työnantajan on lisäksi huolehdittava henkilötietolain 5-7 §:ien, 9 §:n, 32 §:n ja 33 §:n mukaisesti.

Työnantajan on tietojen keräämisen yhteydessä määriteltävä laki yksityisyyden suojasta työelämässä 3 §:n ja henkilötietolain 5-7 §:ien ja 9 §:n mukaisesti tietojen käsittelyn tarpeellisuus, minkälaisen tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja kerätään sekä keillä henkilöillä organisaatiossa on työtehtäviensä vuoksi oikeus käsitellä kyseisiä työntekijöiden henkilötietoja. Mm. työnantajan tekemät arviot työntekijöistä saattavat olla tarpeellisia esimerkiksi esimiesten tai henkilöstöhallinnon asioita hoitavien henkilöiden työtehtävien hoitamisessa ja työntekijöiden työsuhdetta koskevia päätöksiä tehtäessä ja toimeenpantaessa organisaation sisällä.

Henkilötietolain 32 §:ssä säädetään työnantajalle rekisterinpitäjänä velvollisuus suojata tarpeellisin teknisen ja organisatorisin toimin henkilötiedot asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämiseltä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä.

Henkilötietolain 33 §:ssä säädetään vaitiolovelvollisuudesta. Se, joka on henkilötietojen käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä suorittaessaan saanut tietää jotakin toisen henkilön ominaisuuksista, henkilökohtaisista oloista tai taloudellisesta asemasta, ei saa tämän lain vastaisesti sivulliselle ilmaista näin saamiaan tietoja. Arkaluonteisia tai muitakaan henkilötietoja ei saa ilmaista tai luovuttaa sivullisille henkilöille, jotka eivät tarvitse niitä työtehtäviensä suorittamisessa.

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 24 §:n säädetyn rangaistussäännöksen mukaan lain vastaisesta henkilötietojen käsittelyä koskevasta rikkomuksesta tuomitaan työnantaja tai tämän edustaja samalla rangaistusasteikolla ja samasta teosta kuin tuomitaan henkilötietolain vastaavasta rikkomisesta. Henkilörekisteririkoksesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 9 §:n mukaan joko sakkoon tai vankeuteen yhdeksi vuodeksi. Teolla tulee loukata työntekijän yksityisyyden suojaa tai sen tulee aiheuttaa työntekijälle muuta vahinkoa tai olennaista haittaa. Teko edellyttää tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta käsiteltäessä työntekijän henkilötietoja niiden käyttötarkoituksen vastaisesti tai rikottaessa tietojen tarpeellisuusvaatimusta.

Työntekijän tarkastusoikeus

Tietosuojavaltuutettu on myös aiemmissa edellä mainituissa kannanotoissaan todennut, että asiassa on lisäksi erityisesti kysymys rekisteröidyn/työntekijän tarkastusoikeuden toteuttamisesta, johon sovelletaan laki yksityisyyden suojasta työelämässä 4 § 2 momentin mukaisesti henkilötietolain säännöksiä. Valtuutettu katsoi, että jokaisella työntekijällä on oikeus tarkastaa työnantajan määräysvaltaan kuuluviin henkilörekistereihin talletetut itseään koskevat tiedot, mukaan lukien työnantajan luomat tai laatimat arviot, ellei laissa säädetystä poikkeuksesta muuta johdu. Tämä oikeus liittyy kiinteästi oikeuteen tulla arvioituksi oikeiden ja oleellisten tietojen perusteella. Henkilötietolain 26 §:n mukaan jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai,

ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja. Rekisterinpitäjän on samalla ilmoitettava rekisteröidylle rekisterin säännönmukaiset tietolähteet sekä, mihin rekisterin tietoja käytetään ja säännönmukaisesti luovutetaan. Henkilötietolain 27 §:ssä säädettyjä tarkastusoikeuden poikkeuksia tulee tulkita suppeasti.

Henkilötietolain 28 §:n mukaan sen, joka haluaa tarkastaa itseään koskevat tiedot, on esitettävä tätä tarkoittava pyyntö rekisterinpitäjälle omakätisesti allekirjoitetussa tai sitä vastaavalla tavalla varmennetussa asiakirjassa tai henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona. Rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä varattava rekisteröidylle tilaisuus tutustua 26 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin tai annettava tiedot pyydettyä kirjallisesti. Tiedot on annettava ymmärrettävässä muodossa. Jos rekisterinpitäjä kieltäytyy antamasta tietoja, hänen on annettava tästä kirjallinen todistus. Todistuksessa on mainittava myös ne syyt, joiden vuoksi tarkastusoikeus on evätty. Tarkastusoikeuden epäämisen veroisena pidetään sitä, että rekisterinpitäjä ei ole kolmen kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä antanut kirjallista vastausta rekisteröidylle. Tämän jälkeen rekisteröity voi saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

Mikäli tapauksessanne on kyseessä erillisellä henkilöarviointitestillä tai soveltuvuusarviointitestillä tapahtuva työntekijän arvioiminen, tulee lisäksi sovellettavaksi laki yksityisyyden suojasta työelämässä 13 §. Työntekijää voidaan hänen suostumuksellaan testata henkilö- ja soveltuvuusarvioinnein työtehtävien hoidon edellytysten tai koulutus- ja muun ammatillisen kehittämisen tarpeen selvittämiseksi. Tällaisen testauksen voi suorittaa työnantaja, työnantajan edustaja tai jokin ulkopuolinen tällaiseen toimintaan erikoistunut taho. Työnantajan on varmistettava, että testejä tehtäessä käytetään luotettavia testausmenetelmiä ja niiden suorittajat ovat asiantuntevia ja testauksella saadut tiedot ovat virheettömiä. Tietojen virheettömyyttä varmistettaessa on otettava huomioon testausmenetelmä ja sen luonne.

Työnantajan tai tämän osoittaman testaaajan on työntekijän pyynnöstä annettava työntekijälle maksutta henkilö- ja soveltuvuusarvioinnissa annettu kirjallinen lausunto. Jos lausunto on annettu työnantajalle suullisena, työntekijän tulee saada selvitys lausunnon sisällöstä. Työnantaja vastaa viime kädessä siitä, että työntekijä saa lausunnon.

Informointivelvollisuus ja yhteistoimintamenettely

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 4 §:n 2 momentti asettaa työnantajalle korostetun informointivelvollisuuden. Mikäli työnantaja hankkii työntekijästä tietoja tämän luotettavuuden selvittämiseksi, tulee työnantajan kertoa tällaisten tietojen hankkimisesta etukäteen. Muualta kuin työntekijältä itseltään kerätyistä tiedoista ja niiden sisällöstä työnantajan on kerrottava työntekijälle, ennen kuin tietoja käytetään työntekijää koskevaan päätöksentekoon. Työnantaja on velvollinen informoimaan työntekijää oma-aloitteisesti. Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan rikkoo tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo edellä sanottua ilmoitusvelvollisuutta, voidaan tuomita laki yksityisyyden suojasta työelämässä rikkomisesta sakkoon.

Lisäksi työnantajan tiedonantovelvollisuudesta on voimassa, mitä henkilötietolain 24 §:n mukaisesti rekisterinpitäjän informointivelvoitteesta säädetään. Rekisterinpitäjän/työnantajan on henkilötietoja kerätessään huolehdittava siitä, että rekisteröity/työntekijä voi saada tiedon rekisterinpitäjästä ja tarvittaessa tämän edustajasta, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan, samoin kuin ne tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä. Tiedot on annettava henkilötietoja kerätessä ja tallettaessa tai, jos tiedot hankitaan muualta kuin rekisteröidyltä itseltään ja tietoja on tarkoitus luovuttaa, viimeistään silloin kun tietoja ensi kerran luovutetaan. Mikäli työntekijä on jo saanut nämä tiedot, voidaan informointivelvoitteesta poiketa 24 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti.

Tietosuojavaltuutettu kiinnitti lisäksi huomiota siihen, että laki yksityisyyden suojasta työelämässä 4 §:n 3 momentin mukaan henkilötietojen kerääminen työhön otettaessa ja työsuhteen aikana kuuluu yhteistoiminnasta yrityksissä annetussa laissa (334/2007), yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetussa laissa (651/1988) sekä työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetussa laissa (449/2007) tarkoitetun yhteistoimintamenettelyn piiriin (13.4.2007/457).

Työnantajan tulee neuvotella henkilöstön edustajien kanssa päättäessään uusien henkilötietojärjestelmien käyttöönotosta ja niiden sisällöstä, kuten muistakin kerättävistä tiedoista mukaan lukien erilaisilla testeillä saatavat tiedot. Yhteistoimintamenettelyssäkään ei voida sopia sellaisten tietojen keräämisestä, jotka eivät täytä lain tarpeellisuusvaatimusta.

Tietosuojavaltuutettu kiinnitti lopuksi huomiota siihen, että yhteistoimintamenettelyiden toteutumisen valvonta kuuluu ammattiliitoille.

TARKASTUSOIKEUTTA YLEISEEN EDUNVALVONTAAN KOSKEVA PÄÄTÖS JA OHJAUS (Dnro 3221/523/13)

Asia:

Rekisterinpitäjänä oikeusrekisterikeskus. Rekisteröidyn tarkastusoikeutta koskevan asian käsittelee oikeushallinnon valtakunnallisista tietojärjestelmistä annetun lain (372/2010) 19 §:n 1 momentin mukaisesti AB:n oikeusaputoimiston yleinen edunvalvonta.

Hakijan vaatimukset perusteluineen

Vireille saattaja X on lähettänyt tietosuojavaltuutetun toimistolle 29.10.2013 kirjeen, joka koskee tarkastusoikeuden toteuttamista oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan asiakirjoihin. Vireille saattaja kertoo, että hän on lähettänyt oikeusaputoimistoon tarkastusoikeutta koskevan pyynnön 15.1.2013 sekä muistuttanut tietojen saamisesta 25.6.2013 sähköpostitse, mutta ei 29.10.2013 mennessä ole saanut pyytämiään asiakirjoja tai muutenkaan vastausta. Vireille saattaja on toimittanut tietosuojavaltuutetun toimistoon 15.1.2013 päivätyn tarkastuspyyntönsä sekä saantitodistuksen, josta ilmenee, että kirje on

luovutettu vastaanottajalle 16.1.2013. Tarkastusoikeuspyynnössään vireille saattaja pyytää oikeusaputoimistoa toimittamaan hänelle jäljennökset kaikista oikeusaputoimistossa olevista vielä toimittamattomista vireille saattajaa koskevista asiakirjoista, datasta, tietojenvaihdosta, tehdyistä sopimuksista, ym. alkaen 01.01.2012 kuukausittaisen erittelyn kunkin kuukauden viimeisen päivän maksua odottavista laskuista, N.N. sosiaalitoimen ja terveysaseman, Kelan, eri oikeusviranomaisten, maistraatin, sekä mahdollisten muiden instanssien kanssa käydyistä keskusteluista/tietojen vaihdosta/lausunnoista, sekä selvitykset muusta mahdollisesta yhteydenpidosta ja toimitetuista/saaduista/vaihdetuista tiedoista ym. koskien mm. vireille saattajan terveyttä, sekä asiakasrekisterissä olevat kaikki maininnat, sekä tiedot ja viittaukset ym. mm. vireille saattajan terveyteen sekä Y säätiön avustuspäätöksen. Vireille saattaja on 25.6.2013 lähettämässään sähköpostissa uusinut vaatimuksensa saada kopiot kaikesta häntä koskevasta asiakirja-aineistosta ja datasta, muistioista jne. Samalla vireille saattaja on huomauttanut, ettei ole saanut kirjallista todistusta siitä, miksi asiakirjoja ei hänelle ole toimitettu. Tämän jälkeen vireille saattaja on 29.10.2013 saattanut asian vireille tietosuoja-valtuutetun toimistoon ja uusinut taas vaatimuksensa saada tarkastaa kaiken häntä koskevan tiedon, joka ovat oikeusaputoimiston hallussa.

Rekisterinpitäjältä saatu selvitys

Tietosuoja-valtuutettu on 4.8.2014 lähettänyt selvityspyynnön oikeusaputoimiston yleiseen edunvalvontaan. Oikeusaputoimisto on 4.9.2014 vastannut tietosuoja-valtuutetun selvityspyyntöön. Oikeusaputoimiston yleinen edunvalvonta on antamassaan selvityksessä todennut seuraavaa: "3.yleinen edunvalvoja toteaa vastaanottaneensa X:n 15.1.2013 päivämäärän tarkastuspyynnön, sekä aiemman 6.6.2012 päivätyn tarkastuspyynnön. Edunvalvojan käsityksen mukaan pyydetyt asiakirjat ja selvitykset on toimitettu päämiehelle, kuten liitteenä olevista lähteistä selviää. Asiakirjat on toimitettu päämiehen pyynnöstä säännöllisesti edunvalvonnan aikana. Oikeusaputoimiston yleinen edunvalvonta toteuttaa tässä kyseisessä tapauksessa, kuten myös yleisellä tasolla tarkastusoikeutta koskevaa velvoitetta yhdenmukaisesti, mutta yksilöllisesti päämiehen tarpeet huomioiden. Jokaisella päämiehellä on oikeus milloin tahansa ajanvarauksella tulla toimistollemme katsomaan kaikkia asiakirjojaan, sekä tarkastella edunvalvojan käytössä olevia tietojaan. Kyseisessä tapauksessa X ei ole halunnut tulla toimistolle vaan on pyytänyt asiakirjat kirjallisesti postin välityksellä kotiinsa. Edunvalvoja on arvioinut asiakirjojen toimittamisen postitse kyseisessä tapauksessa parhaaksi ja päämiehen toivomuksen mukaiseksi. Henkilörekisteriin tallennetut asiakkaita koskevat tiedot tallennetaan Edvard -asianhallintaohjelmaan. "Liitteenä AB:n oikeusaputoimiston edunvalvonta on toimittanut rekisteriselosteen Diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä, joka on osa oikeushallinnon valtakunnallisista tietojärjestelmistä säädetyssä laissa (372/2011) tarkoitettua tietojärjestelmää sekä 5.7.2012, 7.8.2012, 5.9.2012, 7.11.2012, 21.12.2012, 11.1.2013, 18.3.2013, 27.6.2013 päivätyt selvitykset, joista ilmenevät yksityiskohtaisesti ne asiakirjat, jotka vireille saattajalle on hänen pyyntöjensä johdosta toimitettu.

Tämän lisäksi oikeusaputoimiston edunvalvonnalta on pyydetty lisäselvitystä puhelimitse 1.4.2015. Selvitystä on pyydetty siitä, miltä osin yksittäisten laskujen ja sopimusten tietoja talletetaan oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään. Saadun selvityksen mukaan yksittäisiä paperilaskuja ei talleta tietojärjestelmään, vaan tietojärjestelmään syötetään laskun tiedot (vrt. verkkopankki) ml. laskun summa, viitenumero, eräpäivä, laskun saaja ja sisäinen selite. Paperilaskut talletetaan kansioon, joka toimitetaan maistraattiin vuosittain yhdessä vuositiliotteen kanssa. Kun maistraatti on tarkistanut, että kansiossa olevat laskut täsmäävät tiliotteen kanssa kansio palautetaan maistraatista edunvalvontaan ja kansio siirtyy arkistoon. Tämän lisäksi on selvitetty tarkemmin sitä, mitä velkoja tietojärjestelmään kirjataan siinä vaiheessa, kun henkilö tulee edunvalvottavaksi. Saadun selvityksen mukaan tietojärjestelmään ei kirjata sellaisia "rästissä" olevia laskuja, jotka voidaan maksaa edunvalvonnan määräyshetkellä olevilla varoilla. Jos varoja laskun maksuun ei ole ja laskun suorittaminen jää odottamaan, lasku kirjataan velkana. Samassa yhteydessä tarkastettiin vireille saattajan omaisuusluettelosta velka edunvalvonnan määräytymishetkellä. Omaisuusluettelon mukaan velkoja oli vireille saattajalla edunvalvonnan alkaessa seuraavasti: sähkölaskuvelka, jätemaksuvelka, N.N. kunnalle velka sekä sairaanhoitopiirin velka.

Hakijan vastine

Oikeusaputoimiston edunvalvonnalta saadun selvityksen johdosta vireille saattajalle 22.12.2014 on varattu mahdollisuus vastineen antamiseen. Vireille saattaja on 20.1.2015 pyytänyt lisää aikaa vastineen antamiseen ja lisää aikaa on myönnetty. Vireille saattajan vastine on saapunut tietosuojavaltuutetun toimistoon 6.2.2015. Vireille saattaja on liittänyt asian yhteyteen Rovaniemen hovioikeuden päätöksen (Dnro 00), joka on annettu 10/2012. Vastineessa vireille saattaja käy läpi edellä mainittuun hovioikeuden päätökseen liittyviä seikkoja sekä todistelua, jota kyseisessä asiassa on esitetty. Tämän lisäksi vireille saattaja on toimittanut dokumentin "päiväkirja", joka on oikeusaputoimiston tuloste. Päiväkirjasta ilmenevät edunvalvontatililtä tehdyt suoritukset ajalla 1.9.2012 - 4.11.2012. Tämän lisäksi vireille saattaja on toimittanut kaksi vireilletuloilmoitusta ulosottoasioista. Viitaten päiväkirjaan, josta ilmenevät edunvalvontatilin tulot ja menot vireille saattaja toteaa "Tiliotteessa, (Liite 01C) näkyy maksuja Intrumille ja Lindorffille, en ole saanut tietoa, mitä suorituksia nämä ovat, jossain Intrumia koskevassa paperissa luki "Sopimuksen mukaan", en ole nähnyt / saanut kopiot ko. sopimuksesta, näiden lisäksi on useita pienempiä laskuja ja asioita, jotka Z jätti kokonaan hoitamatta. Minua kiinnostaakin erityisesti Intrumin ja lindorffin kanssa tehdyt sopimukset/ suoritukset, totuuden mukainen selvitys muuton järjestämisestä / muuttokuluista ja miksi muutosta ei tehty minkäänlaista sopimusta, tieto siitä, mitä maksamattomia vuokria minulla on ollut 2012."

Tietosuojavaltuutetun ohjaus:

Tähän ohjaukseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Vireille saattaja on esittänyt vaatimuksia, joista osa on sellaisia, että tietosuojavaltuutettu voi niitä toimivaltansa puitteissa tarkastella (esimerkiksi tietojen tarkastaminen

henkilörekisteristä) ja osa sellaisia, joihin tietosuojavaltuutettu ei ole toimivaltainen ottamaan kantaa (muun muassa viranomaisten asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon liittyvät kysymykset sekä oikeus tiedonsaantiin asianosaisen tiedonsaantioikeuden nojalla, tuomioistuimissa annettujen todistuksen oikeellisuus ja viranomaistoiminnan asianmukaisuus).

Vireille saattajan esittämistä vaatimuksista tietosuojavaltuutettu on toimivaltainen arvioimaan rekisteröidyn esittämää pyyntöä tarkastusoikeuden käyttämisestä Diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnalliseen käsittelyjärjestelmään, joka on osa oikeushallinnon valtakunnallisista tietojärjestelmistä säädetyssä laissa (372/2011) mainittua tietojärjestelmää.

Seuraavia vireille saattajan vaatimuksia tietosuojavaltuutettu ei puolestaan ole toimivaltainen käsittelemään:

Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan ei kuulu arvioida viranomaistoiminnan asianmukaisuutta (mm. vireille saattajan esittämät viittaukset siihen, ettei hänen edunvalvonta-asioidensa osalta ole menetelty asianmukaisesti esimerkiksi ennen valvontaan määräystä syntyneiden maksamattomien laskujen osalta sekä tiedustelu siitä, miksi muutosta ei tehty minkäänlaista sopimusta). Niiltä osin kuin asia liittyy viranomaisen toiminnan lainmukaisuuden arviointiin, toimivaltaisia viranomaisia ovat eduskunnan oikeusasiamies sekä oikeuskansleri. Tuomioistuimessa annetun todistajanlausunnon arvioiminen tai tuomioistuin ratkaisun antaminen ei myöskään kuulu henkilötietolain soveltamisalaan eikä tietosuojavaltuutettu ole toimivaltainen käsittelemään esimerkiksi virheenoikaisuasiaa tehtyjen tuomioistuinratkaisujen osalta.

Tietosuojavaltuutettu ei ole toimivaltainen arvioimaan muiden viranomaisten osalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) eli julkisuuslain nojalla tehtyjä asiakirjapyyntöjä. Kukin viranomainen tulkitsee julkisuuslakia itse ja viime kädessä asian ratkaisee tuomioistuin. Julkisuuslain 11 §:n mukaan asianosaisella on oikeus saada tieto niistä viranomaisen asiakirjoista, jotka voivat tai ovat voineet vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Asianosaisen tiedonsaantioikeuden perusteella on mahdollisuus saada tietoonsa myös salassa pidettäviä asiakirjoja. Asianosaisen tiedonsaantioikeus ulottuu sen viranomaisen asiakirjoihin, jossa häntä koskevaa asiaa käsitellään tai on käsitelty. Asianosaista, joka tiedot saa, sitoo julkisuuslain tai muun lain salassapitovelvoitteet. Jos tiedon saanti evätään, on siitä annettava perusteltu päätös. Jos asiakirjapyyntö on tehty kirjallisesti, myös kielteinen päätös on annettava kirjallisena. Viranomaisen tekemään päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta. Päätökseen liittyvässä valitusosoituksessa on tarkemmat ohjeet muutoksenhausta. Julkisuuslain perusteella saatavista asiakirjoista voidaan periä maksu. Maksun suuruutta kannattaa tiedustella siltä viranomaiselta, jonka hallussa asiakirja on. Julkisuuslain 12 §:n mukaan jokaisella on lisäksi myös oikeus saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta samoin rajoituksin kuin asianosaisen osalta on säädetty, vaikka mitään asiaa ei olisikaan

sillä tavoin vireillä kuin asianosaisen tiedonsaantioikeutta koskevat säännökset edellyttävät. Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan ja tehtäviin ei kuulu valvoa asianosaisjulkisuuden toteutumista.

Myöskään niiltä osin tietosuojavaltuutettu ei ole toimivaltainen arvioimaan tarkastusoikeusasiasiaa asiaa, kun henkilörekisterissä olevat tiedot on siirretty pois henkilörekisteristä arkistoon. Kun tiedot siirretään arkistoon, ne eivät ole enää henkilötietolain tarkoittamassa henkilörekisterissä siten, että niiden tarkastamista voisi vaatia henkilötietolaissa olevien tarkastusoikeutta koskevien säännösten nojalla.

Tietosuojavaltuutetun päätös:

Oikeudellinen kysymys

Asiassa on kysymys siitä, onko rekisteröidyn tarkastusoikeus evätty ilman lainmukaista perustetta sekä siitä, tulisiko tietosuojavaltuutetun antaa henkilötietolain (523/1999) 40 §:n mukainen määräys rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta.

Tietosuojavaltuutetun päätös

Määrään henkilötietolain 40 §:n nojalla toteutettavaksi rekisteröidyn tarkastusoikeuden kyseiseen henkilörekisteriin vireille saattajan esittämällä tavalla niiltä osin, kuin ne kohdistuvat diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisessa käsittelyjärjestelmässä olevaan oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan henkilörekisteriin, joka on osa oikeushallinnon valtakunnallisista tietojärjestelmistä säädetyssä laissa (372/2011) mainittua tietojärjestelmää ja niiltä osin, kuin näiden tietojen osalta tarkastusoikeudelle ei ole olemassa henkilötietolain 27 §:ssä säädettyä rajoitusperustetta.

Perustelut

Oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain 7 §:n mukaisesti "Oikeusrekisterikeskus toimii oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän rekisterinpitäjänä." Oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain 19 §:n 1 momentin mukaan "Oikeushallinnon viranomainen käsittelee ja ratkaisee rekisteröidyn tarkastusoikeutta ja tietojen korjaamista koskevan pyynnön, joka koskee yksinomaan asianomaisen viranomaisen käsittelemää ja ratkaisemaa asiaa ja jota koskevat tiedot asianomainen viranomainen on tallettanut oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään." Samaisen lain 19 §:n 4 momentin mukaan "Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamiseen sovelletaan muutoin, mitä henkilötietolaissa säädetään."

Henkilötietolain 26 §:n 1 momentin mukaan "jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä hän

tä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai, ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja. Rekisterinpitäjän on samalla ilmoitettava rekisteröidylle rekisterin säännönmukaiset tietolähteet sekä, mihin rekisterin tietoja käytetään ja säännönmukaisesti luovutetaan. Silloin kun on kysymys 31 §:ssä tarkoitettusta automatisoidusta päätöksestä, rekisteröidyllä on oikeus saada tieto myös tietojen automaattiseen käsittelyyn liittyvistä toimintaperiaatteista.”

Henkilötietolain 28 §:n 1 momentin mukaan ”sen, joka haluaa tarkastaa itseään koskevat tiedot 26 §:ssä tarkoitetulla tavalla, on esitettävä tätä tarkoittava pyyntö rekisterinpitäjälle omakätisesti allekirjoitetussa tai sitä vastaavalla tavalla varmennetussa asiakirjassa tai henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona.”

Henkilötietolain 28 §:n 2 momentin mukaan ”rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä varattava rekisteröidylle tilaisuus tutustua 26 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin tai annettava tiedot pyydettyä kirjallisesti. Tiedot on annettava ymmärrettävässä muodossa. Jos rekisterinpitäjä kieltäytyy antamasta tietoja, hänen on annettava tästä kirjallinen todistus. Todistuksessa on mainittava myös ne syyt, joiden vuoksi tarkastusoikeus on evätty. Tarkastusoikeuden epäämisen veroisena pidetään sitä, että rekisterinpitäjä ei ole kolmen kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä antanut kirjallista vastausta rekisteröidylle. Rekisteröity voi saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.”

Ensimmäisenä asiassa on ratkaistava se, miltä osin vireille saattajan pyytämät tiedot ovat sellaisia, että ne sisältyvät henkilötietolaissa tarkoitettuun henkilörekisteriin siten, että niihin voi ylipäätään käyttää henkilötietolain mukaista tarkastusoikeutta. Toimittamansa selvityksen yhteydessä oikeusaputoimiston edunvalvonta on toimittanut rekisteriselosteen diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä, joka on osa oikeushallinnon valtakunnallisista tietojärjestelmistä säädettyssä laissa mainittua tietojärjestelmää. Henkilötietolain 10 §:n mukaisesti rekisterinpitäjän on laadittava jokaisesta henkilörekisteristä rekisteriseloste, joka sisältää muun muassa kuvauksen rekisteröityjen ryhmästä tai ryhmistä ja näihin liittyvistä tiedoista tai tietoryhmistä.

Toimitetun rekisteriselosteen mukaan yleisen edunvalvonnan asianhallintajärjestelmässä olevaan henkilörekisteriin sisältyvät seuraavat tiedot: 1) Asianosaisen tiedot: nimi (ja entiset nimet), henkilötunnus, kieli, kansalaisuus, ammatti, kotikunta, yhteystiedot (osoite, puhelin/fax, sähköposti), asuinpaikka, työpaikka, seurakunta, siviilisääty, yhteyshenkilö, 2) edunvalvontapäätöksen tiedot: päätösnumero ja – päivämäärä, edunvalvontaperuste, toimintakelpoisuus, rajoituksen tiedot, edunvalvojan tehtävän sisältö, alkamis- ja päättymispäivä, päättymisperuste, määräyksen antaja, tilintarkastustiheys, 3) Päämiehen omaisuustiedot edunvalvontapäätöksen edellyttämässä laajuudessa mm. pankkitalletukset, kiinteä omaisuus, muu merkittävä omaisuus, omaisuuden säilytyspaikat, velat, päämiehen sopimukset ja sitoumukset, tulot ja menot sekä 4) päämiehen edunvalvontaan liittyvät toimenpiteet.

Rekisteriselosteen kohdan 9. mukaan kyseinen henkilökisteri ei sisällä manuaalista aineistoa. Rekisteriseloste ei kuitenkaan määritä loogisen henkilökisterin käsitettä ja tätä kautta sitä, mitä kaikkea materiaalia voidaan katsoa kuuluvaksi viranomaisen henkilökisteriin. Henkilötietolain 3 §:n 1 momentin mukaan henkilökisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistiksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta. Olennaista henkilökisterin muodostumisen kannalta on sama käyttötarkoitus. Eri lähteistä kerättävät tai eri paikoissa säilytettävät tiedot kuuluvat samaan loogiseen rekisteriin, vaikka ne kerätään eri lähteistä, niitä säilytettäisiin eri paikoissa ja/tai niitä käsitelisivät eri tahot, jos käyttötarkoitus on sama. Tätä kautta valtakunnalliseen oikeushallinnon tietojärjestelmään liittyneen viranomaisen henkilökisteriin voi siis kuulua myös manuaalista aineistoa.

Vireille saattaja on tarkastusoikeuspyynnössään pyytänyt saada kaikki häntä koskevat tiedot. Antamassaan vastineessa vireille saattaja on vielä täsmentänyt, että häntä kiinnostavat erityisesti Intrumin ja lindorfin kanssa tehdyt sopimukset/suoritukset, totuudenmukainen selvitys muuton järjestämisestä/muuttokuluista sekä tieto siitä, mitä maksamattomia vuokria hänellä on ollut 2012.

Saadun selvityksen perusteella oikeusaputoimiston edunvalvonnan tarkoituksena ei ole ollut kieltää tai rajoittaa hakijan tarkastusoikeutta. Oikeusaputoimiston edunvalvonta ei ole myöskään esittänyt mitään perustetta tarkastusoikeuden epäämiselle. Saadun selvityksen perusteella vaikuttaisi kuitenkin siltä, että vireille saattajan tietopyynnot on käsitelty pääosin julkisuuslain mukaisina asiakirjapyyntöinä, ei henkilötietolain mukaisena tarkastusoikeusasiana. Oikeusaputoimiston edunvalvonta toteaa antamassaan selvityksessä, että "Edunvalvojan käsityksen mukaan pyydetyt asiakirjat ja selvitykset on toimitettu päämiehelle, kuten liitteenä olevista läheteistä selviää." Läheteistä käy ilmi, että vireille saattajalle on toimitettu useita eri asiakirjoja ja joitakin sellaisia tietoja, jotka sisältyvät edellä mainitussa tietojärjestelmään. Asiassa saadun selvityksen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että vireille saattaja ei ole kattavasti saanut tulosteita hänestä atk:lle talletetuista tiedoista tai kyseisten tietojen manuaalisista osista, jotka sisältyvät edellä mainittuun, diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisen käsittelyjärjestelmän henkilökisteriin. Epäselväksi jää myös se, mihin lainsäädännökseen oikeusaputoimiston 5.7.2012 läheteessä esitetty toteamus "Laskuja ja tositteita emme lähetä, koska samat tiedot käyvät ilmi tiliotteelta." perustuu. Tietosuojavaltuutettu määräsi henkilötietolain 40 §:n nojalla toteutettavaksi rekisteröidyn tarkastusoikeuden kyseiseen henkilökisteriin talletettuihin henkilötietoihin (toimitetun rekisteriselosteen mukaisesti sähköiseen järjestelmään talletetut tiedot sekä niihin liittyvät manuaaliset osat), vireille saattajan esittämällä tavalla, jollei tarkastusoikeuden epäämiselle ole henkilötietolain 27 §:ssä tarkoitettua perustetta.

Tietosuojavaltuutettu ei voinut antaa tarkastusoikeutta koskevaa määräystä sellaisen materiaalin osalta, joka ei sisältynyt kysymyksessä olevan rekisterinpitäjän henkilörekisteriin. Näiden asiakirjojen antamisen viranomainen arvioi itse julkisuuslain nojalla.

Sovelletut lainkohdat:

Laki oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä (372/2010) 19 §
Henkilötietolaki (523/1999) 26 §, 28 §, 40 §

Muutoksenhaku:

Henkilötietolain (523/1999) 45 §:n mukaan tähän päätökseen voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

5. ÖVERSIKT AV DATAOMBUDSMANNEN

Under det 27:e verksamhetsåret för dataombudsmannens byrå fortsatte Snowdens avslöjanden. Medborgarnas förtroende för nätverkssamhällets tjänster och teknologin fick sig tyvärr också andra törnar – polisens datasystem över misstänkta var ständigt i rubrikerna. Under ledning av riksåklagarämbetet utfördes en utförlig utredning av ärendet. Riksdagens alltid alerta förvaltningsutskott begärde likaså en utredning av ärendet.

Till och med det skärpta internationella politiska läget berörde dataskyddet. Sanktioner och påstådda motreaktioner i form av massiva hackningar var på tapeten. Då medborgarna därtill hörde om falska basstationer, spionerande tv-apparater och andra motsvarande händelser som skakade om samhällets grundvalar, nådde dataskyddet och konfidentialiteten i kommunikationen nya dimensioner. EU-domstolen gjorde modiga och fördomsfria avgöranden bl.a. vad gäller obligatorisk lagring och i domen om "rätten att bli bortglömd", som gällde sökmotorfunktioner och som väckt en livlig debatt.

Det står klart att vårt samhälle på något sätt måste reagera på dessa cyberhot och utmaningar. Arbetsgruppen för nätverksövervakning utarbetade bl.a. en egen proposition om myndigheters rätt att få upplysningar om datatrafik. Också här i Finland godkändes en lag, vars innehåll motsvarar det europeiska PNR-projektet.

Andra aktuella fenomen utgjordes av t.ex. programmet för öppen information, projektet för en nationell servicekanal, reformen av förvaltningen, kommunstrukturen och social- och hälsovårdstjänsterna, my data-tänkandets framväxt och cybersäkerheten, för att nämna några teman.

Samtidigt ökade produktifieringen av dataskydd med tilltagande hastighet. Flera konsult- och advokatbyråer har infört dataskydd i deras utbud av kompetenstjänster. Det verkar också som om antalet dataskyddsansvariga och andra specialister växer snabbt. Det ser också ut som om lagstiftarna tillägnat sig en av de grundläggande idéerna för modernt dataskydd. När bestämmelser utfärdas om informationsutbytet mellan registerförare ska uppmärksamhet riktas mot parternas uppgifter, såsom plikterna att samarbeta och behörigheten att t.ex. avvika från sekretessbestämmelserna. Utifrån denna grund gavs en regeringsproposition också om kommunförsökslagen.

Med anledning av det som nämnts ovan var verksamhetsåret för vår byrå rent ut sagt exceptionellt. Vi stannade upp en stund för att höra den analys av vår byrå som gjordes inom ramen för projektet NETSO. I denna underströks den permanenta knappheten på resurser vid vår byrå. Vi har omorganiserat vår verksamhet bl.a. genom att starta en särskild datatjänstfunktion vid vår byrå. På samma sätt strävar vi efter att ännu mer systematiskt främja vår personalanvändning och sörja för vår kompetens. Detta behov ökade ytterligare av att EU:s uppgiftsskyddsförordning kräver att också vi följer upp hur situationen utvecklas. Nyckeltal som beskriver vår prestation presenteras i denna

verksamhetsberättelse. Än en gång kan jag vara stolt över vår personal och varmt tacka alla för det gångna året.

Helsingfors, 24 juni 2015

Reijo Aarnio